

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**EGE BÖLGESİ ZEYBEK OYUNLARININ ADLARINA GÖRE
TASNİFİ VE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih Mehmet SÜRMEİ

Enstitü Anabilim Dalı: Folklor Müzikoloji

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Erol EROĞLU

TEMMUZ - 2010

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EGE BÖLGESİ ZEYBEK OYUNLARININ ADLARINA
GÖRE TASNİFİ VE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih Mehmet SÜRMEİ

Enstitü Anabilim Dalı: Folklor Müzikoloji

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Erol EROĞLU

Bu tez 07/07/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Erol EROĞLU Yrd. Doç. Dr. Talat KÜÇÜKEKER Doç. Dr. H.Selen TEKİN

Jüri Başkanı
 Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi
 Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi
 Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmını bu üniversite veya başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatih Mehmet SÜRMEİ

07.07.2010

ÖNSÖZ

Ege bölgesi gerek önemli ticaret bölgesi olması sebebiyle gerekse iklimsel avantajından dolayı çok farklı kültürlerden grupların göçüne de sahne olmuştur. Alınan bu göçler de bölge oyunlarının şekillenmesinde etken olan faktörler arasındadır. Tüm bunlara rağmen baskın olan kültür Türk kültürünün olduğu da gözle görünür şekilde ortadadır.

Günümüze kadar bölge oyunları üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Biz ise yapmış olduğumuz bu çalışmamızla konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış bulunmaktayız. Bu açıdan çalışmamızın gerek bölgeye gerekse Türk halk oyunlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmamda görüşlerini ve teknik desteğini benden esirgemeyen değerli hocalarım Öğr. Gör. Burçin AKTÜKÜN'e, Okutman Kürşat GÜLBEYAZ'a, Arş. Gör. Umut ERDOĞAN'a yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Bu çalışmanın hazırlanmasında büyük emeği geçen Öğr. Gör. Yiğit Hakan ÜNLÜ'ye ,eğitim sürecimde yine üzerimde emeği olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU'na ve danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Erol EROĞLU'na ve son olarak can yoldaşım, sevgili eşim Betül SÜRMEİ'ye şükranlarımı sunarım.

Fatih Mehmet SÜRMEİ

07.07.2010

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
BÖLÜM 1 : ARAŞTIRMA SAHASININ TANITILMASI	3
1.1. Ege Bölgesi Kültürel Olgusu.....	4
1.1.1. Zeybek Oyunları Alt Türleri	5
1.1.2. Zeybek Oyunlarının Oluşma Nedeni.....	6
BÖLÜM 2 : EGE BÖLGESİ HALK OYUNLARI	13
2.1. Ege Bölgesi Oyunlarına Genel Bakış.....	13
2.2. Zeybek Kelimesinin Kökeni.....	14
2.3. Zeybeklerin Soyu	21
2.4. Efe, Kızan Kelimesinin Anlamı	25
2.4.1. Zeybeklerin Türk Olduklarına İlişkin Kanıtlar	25
2.5. Zeybek Topluluğunun Genel Yapısı	29
2.6. Zeybek Dansları	34
2.6.1. Zeybeklik Kurumu İçindeki Zeybek Danslar.....	35
2.6.2. Zeybeklik Kurumu Dışındaki Zeybek Dansları	37
BÖLÜM 3 : EGE BÖLGESİ HALK OYUNLARI TASNİFİ	38
3.1. Yöre-İllerine Göre	38
3.2. Cinsiyete Göre (Kadın-Erkek)	38
3.3. Kullanılan Oyun Araçlarına Göre (Araçlı – Araçsız)	45
3.4. Eşlik Çalgılarına Göre(Davul-Zurna, Bağlama, Klarinet, Sipsi, Deplek – Darbuka - Dümbelek).....	50

3.5. Kişi Sayısına Göre (Solo, Grup)	62
3.6. Oyunların Oynanma Yerlerine Göre	70
3.7. Metronomlarına Göre	77
SONUÇ	82
KAYNAKLAR	83
ÖZGEÇMİŞ	84

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yöre-İllerine Göre Halk Oyunları Tasnifi.....	38
Tablo 2: Cinsiyete Göre (Kadın-Erkek) Halk Oyunları Tasnifi.....	38
Tablo 3: Kullanılan Oyun Araçlarına Göre (Araçlı – Araçsız) Halk Oyunları Tasnifi.....	45
Tablo 4: Eşlik Çalgılarına Göre(Davul-Zurna, Bağlama, Klarinet, Sipsi, Deplek– Darbuka - Dümbelek) Halk Oyunları.....	50
Tablo 5: Kişi Sayısına Göre (Solo, Grup) Halk Oyunları.....	62
Tablo 6: Oynanma Yerlerine Göre Halk Oyunları.....	70
Tablo 7: Metronomlarına Göre Halk Oyunları.....	77

Tezin Başlığı: Sakarya Yöresi Halk Oyunlarının Ezgi ve Ritim Bakımından İncelenmesi	
Tezin Yazarı : Fatih Mehmet SÜRMEİ	Danışman : Yrd. Doç. Dr. Erol EROĞLU
Kabul Tarihi : 07.07.2010	Sayfa Sayısı : v (ön kısım)+ 84 (tez)
Anabilimdalı : Folklor ve Müzikoloji	Bilimdalı : Folklor ve Müzikoloji
<p>Ülkemizin batısında bulunan Ege bölgesi tarih boyunca birçok halka ev sahipliği yapmıştır.Bu çalışmada Efe, Zeybek, Kızan kelimelerinin anlamları, Zeybeklerin soyları ve toplumsal yapıları anlatılmış olup daha önce birçok sefer incelenmiş olan Ege bölgesi zeybek dansları yöre-illerine göre, cinsiyete göre, kullanılan oyun araçlarına göre, eşlik çalgılarına göre, kişi sayısına göre, oyuncuların birbirleriyle tutuşmalarına göre, oyunların oynanma yerlerine göre ve metronomuna göre incelenmiş olup tablolar halinde tasnif edilmiştir.</p>	
Anahtar kelimeler : Türk Halk Oyunları, Dans, Ege Bölgesi, Zeybek	

Title of the Thesis: Classification of folk dances of the Aegean region	
Author : Fatih Mehmet SÜRMEĻİ	Supervisor : Ass. Prof. Dr. Erol EROĞLU
Date : 07.07. 2010	Nu. of pages : v (pre text) + 84 (main body)
Department : Folklore and Musikology	Subfield : Folklore and Musikology
<p>Our country on the west finds the Aegean region throughout history, many people host yapmıştır.Bu work Efe, Zeybek, slide the word meanings of the Zeybek genealogy of social structures, are described and previously many times examined the Aegean region Zeybek dances, local-il, according to sex, used the game tools According accompanied by instruments, according to the number of people, according to the players holding each other, depending on where the game is played, and metronome according to the examined and were classified as tables.</p>	
Keywords : Turkish Folk Dances, Dances, Zeybek	

GİRİŞ

Folklorik ve kültürel zenginlik açısından önemli bir yere sahip olan Ege Bölgesi yüzyıllardır farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Bu açıdan bölge oyunları kostüm, müzik ve daha birçok değişik unsurları içerisinde barındırmaktadır. Bu özellik dikkate alındığında bölge oyunları üzerinde bir çalışma yapılması ihtiyacı gündeme gelmiştir. Buradan yola çıkılarak bu tarz bir çalışma yapılmıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmamızda Ege Bölgesi Halk Oyunları incelenilerek yedi başlık altında tasnif edilmiştir.

Araştırma Konusu

Ege Bölgesinde oynanan Türk Halk oyunları, seçilmiştir. Özellikle Zeybek türü oyunlar yöre ve illerine, kullanılan oyun araçlarına, eşlik çalgılarına cinsiyetine, kişi sayısına, oyunların oynanma yerlerine ve metronomuna göre olmak üzere başlıklar altında incelenerek tasnif edilmiştir.

Araştırmanın Önemi

Türk Halk Oyunları çok farklı kriterler temel alınarak tasnif çalışmaları yapılmıştır. Yaptığımız incelemeler sonucunda içerik ve şekil olarak bölge oyunlarının bu tarz bir tasnifinin yapıldığına rastlanılmamıştır. Çalışmamız bu açıdan farklı ve özgün bir çalışma olması sebebiyle alanda okuyan öğrencilere, derlemeci, araştırmacı ve incelemecilere önemli bir kaynak olabileceği kanısındayız.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Ege Bölgesindeki halk oyunlarının tanıtılması, bölgede oynanan halk oyunlarının alan dışından kişiler tarafından da rahatça inceleyebilmelerini sağlamaktır.

Kapsam

Çalışmamızda Türk Halk Oyunlarının beş ana türünden bir tanesi olan Zeybek oyunlarının tasnifi yapılmıştır. Yapılan bu tasnif bölge oyunlarının illerine, oyuncuların cinsiyetine, kullanılan araçlara, eşlik çalgılarına, kişi sayısına, oyun alanlarına ve metronomlarına göre yapılmıştır.

Çalışmanın hazırlık aşamasında 500'ün üzerinde oyun incelenmiştir. İncelenen bu oyunlardan değişik açılara göre farklılık arz eden 330 oyuna çalışmada yer verilmiştir

Metot

Çalışmamızda öncelikli olarak literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra Ege Bölgesinde yer alan zeybek türü oyunların yoğun olarak oynandığı 8 tane il (İzmir, Aydın, Muğla, Manisa, Kütahya, Denizli, Afyon, Uşak) gezilmiştir. Bu illerde oynanan oyunlar alanda uzman kişilerden birebir görüşme yöntemi ile incelenmiştir. Ege Bölgesinde oynanan oyunların yöre illerine, cinsiyete, kullanılan oyun araçlarına, eşlik çalgılarına, kişi sayısına oynanma yerlerine, metronomlarına göre incelenmiş ve tablolar hazırlanmıştır.

Sahada Karşılaşılan Güçlükler

İncelenen bölge geniş bir alanı kapsadığı için inceleme esnasında gerek ulaşımda gerek konaklamada bir takım maddi zorluklar yaşanmıştır. Literatür taraması esnasında konuyla ilgili daha önceden yapılmış olan çalışmalara ulaşılmakta güçlük çekilmiştir. Bu güçlüğü ana sebebi arşiv ve kütüphane kültürünün yeteri kadar yerleşmemiş olmasıdır. Ayrıca kaynak kişilerle yapılan görüşmeler esnasında da bu kaynak kişilerin kültürel ve dini inançları doğrultusunda da bir takım zorluklar ve sıkıntılar yaşanmıştır.

BÖLÜM 1 : ARAŞTIRMA SAHASININ TANITILMASI

Anadolu yarımadasının en batı bölgesi olan Ege Bölgesi, adını Ege denizinden alan Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden birisidir. Kuzey kıyıda Edremit körfezi ile başlayıp, güneyde Marmaris Hisarönü körfezini de içine alan bölge kıyı ege, Uşak, Afyon ve Kütahya illerinin yer aldığı doğu kısım ise İç Batı Anadolu ya da İç Ege adı ile anılır.

Bugün Ege denizi olarak bilinen alanda, yer kabuğu hareketlerinin en yoğun olduğu dönemlerde depremler sonucu tabanın çökmesi ile bugünkü adalar, yarım adalar ve Ege kıyıları oluşmuştur.

Bölgedeki dağlar kıyıya dik uzandığı için kıyıları girintili çıkıntılı ve “Enine Kıyı Tipidir.” Kıyılarda birçok körfez, koy, yarımada ve buruna rastlanır. Edremit, Çandarlı, İzmir, Kuşadası, Güllük, Gökova başlıca körfezleridir. Reşadiye, Bozburun, Dilek ve İzmir - Karaburun başlıca yarımadalarıdır. Ege kıyıları girintili çıkıntılı olduğu için Türkiye'nin en uzun kıyısıdır. Muğla, 1.100 km'lik kıyı şeridi ile yine Türkiye'nin en uzun kıyısına sahip ilidir.

Asıl Ege Bölümü, faylanma hareketlerine uğradığı için Kaz Dağı, Madra Dağı, Yunt Dağı, Bozdağlar ve Aydın Dağları faylanma sonucu yüksekte kalmış horstlardır. Bölümün güneyinde uzanan Menteşe Dağlarının uzanış yönü ise kıyıya paraleldir. İç Batı Anadolu'ya gidildikçe yükseklikler de artar. Bu bölümde, Alaçam, Eğrigöz, Murat ve Sandıklı Dağları vardır.

Ege Bölgesi Türkiye'deki çöküntü (Graben) ovalarının en fazla görüldüğü bölgedir. Büyük Menderes, Küçük Menderes, Gediz ve Bakırçay ovaları en verimli toprakların oluşturduğu ovalardandır. Ayrıca kıyıda Menemen ve Balat delta ovaları vardır.

Ege Bölgesinin Doğu-Batı yönünde akışa sahip olan akarsularının yaz aylarında akım hızları düşer. En belirgin akarsu kaynakları ise Bakırçay, Gediz, Büyükenderes ve Küçükenderes'dir. Çöküntü ovaları içinde akan akarsuların yatak eğimleri azdır dolayısıyla akarsular yataklarında Menderes (Büklüm) çizerek akarlar.

Ege Bölgesi doğal göller bakımından zengin değildir. Bölgenin başlıca gölleri alüvyal set oluşumlu Bafa ve Marmara Gölleridir. Bölgenin Kıyı kesiminde Akdeniz İklimi görülür. Bu iklim Dağların denize dik uzanmasından dolayı iç kesimlere kadar sokulur. İç Batı Anadolu Bölümünde ise karasal iklim görülür. Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde maki, iç kesimlerde ise bozkırlar hakimdir. Ege Bölgesinde çöküntü ovalarının olduğu yerlerde nüfus sıktır. Menteşe yöresinde ise engebeli bir arazi olduğu için nüfus seyrek.

Kıyı Ege Bölümünde, graben ovaların oluşu sayesinde içlere kadar sokulan Akdeniz İklimi görülür. Bu alanlarda yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı bir iklim hakimdir. Bitki örtüsü çoğunlukla makidir ve yer yer ormanlara da rastlanır. Bu bölgede yağışlar ocak ayında daha fazla görülmektedir. İç Batı Anadolu bölümüne gidildikçe yüksekliğin artması ve denize olan uzaklık sebebiyle iklim karasallaşır. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı Karasal İklim görülür. Bitki örtüsü de Bozkırdır.

Verimli toprakların çokluğu, tarım ve hayvancılık gibi geçim şartlarının uygunluğu, ulaşım kolaylığı ve iklim şartları sebebiyle Ege Bölgesi, asırlar boyunca çeşitli köklü medeniyetlerin yaşam alanı olmuştur. Zengin bir tarihi geçmiş ve kültürel miras varlığına sahiptir (İl il Türküye Atlası, 2006).

1.1. Ege Bölgesi Kültürel Olgusu

Ansiklopedik tanımlara göre "Ege bölgesinde çok eski bir Türk Kabilesinden olan bir kısım halk" şeklinde betimlenen zeybekler, Ege bölgesinin tamamını kapsayan, Marmara, Akdeniz ve Orta Anadolu'ya kadar etkisine yaygın olarak rastladığımız sosyal topluluklardır. Yazılı olarak fazla sayıda olmasa da, bazı eserlerde zeybek oyunları hakkında doğrudan yada dolaylı bilgiler bulabilmekteyiz.

Bir çok kültürle karşı karşıya kalan zeybeklerin, yöre oyunlarındaki tür ve biçim karmaşası 1900'lü yıllarda bile sayın Rıza Tefvîk Bölükbaşı'nın dikkatini çekmiştir.

"Çeşitli haklara mensup olanların en çok ilişki kurup kaynaştığı memleketlerde (Mesela Gelibolu gibi çoğunlukla sahil olan memleketlerde) her türlü oyun oynanır. O gibi yerlerde Rum ve Adalı gemicilerle köylerden sahile gelen Yörükler karşı yakadan Karabiga'dan daha içeriden gelen Anadolu'lar sürekli ilişkide bulunmaları sebebiyle hepside diğerini mensup olduğu halkların oyunlarını oynarlar, fakat Türklerin adalılar gibi cakalı hora oynayamadıklarını gördüğüm gibi Adalıların ve diğer Rumlarında Zeybek Havası oynadıkları zaman bizimkilerin aldığı kabadayı tavrı takınıp o gurur ve özel ciddiyetle ağır ağır oynayamadıklarını ve oynayamayacaklarını gördüm ve anladım."

Bölükbaşı'ya göre zeybekler, çok ağır melodi ile davul zurna veya çığırta ve darbukayla oynanan açık hava oyunlarıdır. Oyun tek, iki kişi veya ikiden fazla kişiyle dairede oynanır. Zeybek müziğinin temposu diğer oyunlara göre çok daha ağırdır. Oyunla ilintili olarak zeybeklerin arka arkaya yere diz vurduktan sonra bir iki saniyelik duruşları vardır. Rıza Tevfik Bölükbaşı ayrıca kabadayı oyunlarının oynanışıyla ilgili bilgiler vererek Rumların karşılama oyunlarını zeybeklerden esinlenerek taklit ettiklerini ileri sürmektedir (Akdoğan, 1998, 2,s:17).

1.1.1. Zeybek Oyunları Alt Türleri

Zeybek oyunlarının müzik yapısına bakıldığında, zeybek oyunlarının tempo açısından iki farklı biçimde oynandığı görülmektedir. "Metronom ölçüsü, yani hız, zeybek oyunlarını birbirinden ayıran özelliklerin başında gelir. Asırlar öncesi bugünün bilgi, teknik ve mantığına uygun biçimde bir sınıflandırma ile oyunlar birbirinden ayrılmışlardır. Karakter ve tavırlarına göre zeybek oyunları 2 grupta incelenir;

- 1 - Ağır zeybek oyunları,
- 2 - Kıvrak zeybek oyunları

Erkek zeybek oyunları, her iki gurubun içine giren oyunlardır Kadın zeybek oyunlarını ise ikinci grupta yani kıvrak oyunlar içinde göstermek en doğru olanıdır.

Bu verilerin ışığında; 9/2'lik ve 9/4 lük usullerde oynanan zeybek oyunlarını "**ağır zeybekler**", 9/8'lik usulde oynanan zeybek oyunlarını ise "**kıvrak zeybekler**" olarak incelemek mümkündür.

Ağır Zeybek Oyunları; özellikle İzmir, Aydın, Muğla, Manisa ve Denizli illerinde yaygın biçimde görülen 9/2'lik ve 9/4 lük (3+2+2+2) usullere, temposu oldukça düşük bir biçimde oynanan zeybek oyunlarıdır.

Kıvrak Zeybek Oyunları, Akdeniz bölgesinin tamamında ve Ege bölgesinin güney doğusunda görülen 9/16'lık usulle oynanan teke zortlatmalarıyla etkileşim sonucu oluşmuş zeybek oyunlarıdır. Diğer bir deyişle 9/2'lik ve 9/4'lük (3+2+2+2) usullerle oynanan ağır zeybek oyunlarının temposu, yüksek komşu oyun türleriyle etkileşiminden dolayı hızlı bir oynayış biçimine bürünmüş zeybek oyunlarıdır. 9/8'lik usuldeki düzümü (2+2+2+3) olan oyunlarsa, genellikle 9/16'lık (2+2-2+3) usulle oynanan teke oyunlarının zeybek oyunlarından etkilenecek temposunun düşmesiyle oluşmuş, halk arasında "kırık zeybek" olarak tanımlanan oyunlardır.

1.1.2. Zeybek Oyunlarının Oluşma Nedeni

Sosyal ve çevre faktörlerinin zaman içerisinde birbiri üzerine yeni oluşumlar ekleyerek değişip geliştiği görülmektedir. Zamanın her evresinde birçok nedenden dolayı değişen sosyal ve çevresel olgular, toplumları günün koşullarına uymaya zorlayan niteliktedirler. Aksi takdirde, günlük yaşam içinde kullanılmayarak işlerliğini yitirmiş her türlü kültürel unsur kendiliğinden yok olacaktır. Bu unsurlar, ancak yaşamın güncel koşullarında bir yer edinebilirse işlerliğini sürdürebilir. Bu yüzden kültür ürünlerinin dinamik olduğunu söylemekteyiz.

Anadolu'da gördüğümüz zeybek oyunlarının oluşması, diğer kültür ürünlerinin ortaya çıkması ile aynı sebeplere bağlıdır. Metin And'a göre; "Anadolu Türklerinin kültürü, dolayısıyla dramatik sanatı beş önemli etkenin bir araya gelmesiyle meydana çıkmıştır. Kısa adlar altında bu etkenler şunlardır: (a) Yer, (b) Soy, (c) İmparatorluk, (ç) Batılılaşma, (d) İslam. dahildir." Anadolu'nun batı yarısında görülen, özellikle Ege bölgesi halkının oynadığı zeybek türü halk oyunlarının

günümüzdeki son haline gelinceye kadar ortaya çıkan değişimine etki eden etmenleri şu üç ana başlık altında inceleyeceğiz (Akdoğu, 1998,2, s:8).

- 1 Tarihî sebepler
- 2 Sosyal sebepler
- 3 Kültürel sebepler.

Tarihî Sebepler

Anadolu Türkleri yerleşik bir hayat düzene geçinceye kadar , geçen zaman içerisinde kültürlerini etkileyen temel etkenlerden birisi göç olmuştur. Kimi zaman yeni zaferler kazanarak ekonomik hayatlarını canlandırmak için, kimi zaman ise daha verimli topraklarda daha rahat bir yaşam sürmek için yola çıkan kavimler, yolları üzerine çıkan toplumların kültürleri ile karşılıklı etkileşime girmişlerdir. Ulus olarak yeniliklere açık olan Türkler, tecrübe ederek elde ettikleri bu yeni edinimlerini kendi sosyal yapısının içine monte ederek özümsemişlerdir. şu anda Anadolu'da gördüğümüz halk oyunları türlerinin bu denli fazla çeşitli olmasının temel nedeni, komşu toplumlarla yapılan kültürel alışverişlerdir.

Zeybek oyunlarının genelde 9 zamanlı olan aksak yapısı, bize bu tür oyunların Balkan toplumlarıyla tarihi geçmiş içerisinde bir etkileşimin olduğunu gösterir. Burada söylemeye çalıştığımız, zeybek oyunlarının Balkan ülkelerinden alınarak Anadolu Türk danslarına monte edildiği gibi bir çıkarım kesinlikle doğru değildir

“Zeybekler hakkında araştırma yapmak amacıyla 2000 yılında gittiğim Atina kentinde, Yunanistan'ın halk oyunları konusunda önde gelen isimlerinden olan Sayın Alkis Raftis kendi araştırmaları doğrultusunda, "zeybekikos" olarak oynadıkları halk oyunları türünün, Türklerden kendilerine etkileşim yoluyla geçmiş zeybek oyunlarının bir varyantı olduğunu belirtmektedir. Yine 2002 yılında zeybek oyunlarının Yunanistan'da yaygınlığını araştırmak amacıyla Ege denizinin hemen hemen tam ortasındaki Paros adasına gittim. Yaptığım araştırma sonucu zeybek oyununa benzer oyunların yanı sıra zeybek oyunları ile Teke yöresi oyunların birleşmesinden ortaya çıkan ve hızlı tempoda oynanan oyunlar tespit ettim. İzmir 'kordon zeybeği' ezgisinin bir varyantıyla Isparta, Burdur yörelerinde çok sık gördüğümüz 'serenler zeybeği' ve

'Afyon zeybeği' oyun adımlarının benzeri bir şekilde 'abdalikos' adı altında oynadıkları oyun, zeybek oyunlarının nasıl bir değişime uğrayarak yayıldığına çok tipik bir delildir'' (ÖZBİLGİN, M.Öcal.2004).

Diğer bir yandan Türklerin oyunlarını Asya'dan Anadolu'ya taşıdığını ve hâlâ içeriğinde eski Türklere ait değerlerin olduğunu savunmamıza rağmen, bu oyunların benzerini yaygın olarak ne Asya'da ne de Avrupa'da görmüyor olmamız, bize bu dansların oluşumunda eski Anadolu uygarlıklarının büyük etkisinin olduğunu gösterir.

Asya'dan Anadolu'ya gelinceye kadar geçen süreç içerisinde birçok ulusla savaş, barış, ittifak gibi çeşitli vesilelerle bir araya gelen Türk ulusu, bu toplumlarla sürekli bir kültürel alış veriş içinde olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak devrinde ulaştığı coğrafi genişlikten dolayı, bünyesinde yaşayan halkların sayısı için Anadolu'da 'yetmiş iki milletten insan' tabiri halen de kullanılmaktadır. Osmanlı imparatorluğunun geniş hoş görüşü doğrultusunda, birbiriyle yaptıkları kız alma, toplu göç gibi kültürel faaliyetler, bu ulusların birbirleriyle kaynaşarak heterojen bir yapı hâline dönüşmesine sebep olmuştur. Özellikle Ege bölgesinde en eski medeniyetlerden bu güne kadar yaşayan uluslar düşünüldüğünde zeybek kültürünün tam olarak hangi kültüre ait olduğunu belirlemek, neredeyse imkânsız bir hal almaktadır (Hayat Ansiklopedisi, 1975, c. 10:471).

İlk insanların yaptıkları danslarının önde gelen amacı dinsel ve büyüsel idi. İlkelerde dans, dinsel ve büyüsel amaçla ele alınıp hayatın tüm önemli dönüşüm törenlerine mutlaka girerdi. Doğumda, erginleme törenlerinde, evlenme, ölüm törenleri ile savaşta, avda, totemle, bollukla ve mitlerle ilgili günlerine dansın eşlik ettiğini görüyoruz. Bazen doğayı evcilleştirme, bazen avına karşı üstün olabilme, bazen de totemin doğaüstü güçlerinden yararlanma, diğer amaçları oluşturuyordu. Diğer taraftan ölümlere, toteme, bereket ve verimliliğe, gök güçlerine, doğaüstü güçlere tapma da, dansın yapılış nedenlerindendi.

Edinilen tecrübelerin aktarımı ile birçok günlük işleri danslarla yerine getirip, yaşamlarını sorunsuz kılmak istiyorlardı."İlkel insan sanatı yaratmakla ve yaşamını zenginleştirmede kendine gerçek bir yol buldu. Ava çıkmadan önce çılgın toplu dans, topluluğun güven duygusunu gerçekten arttırıyordu. Yüze sürülen savaş boyalan,

atılan savaş çığlıkları savaşçıyı gerçekten daha kararlı yapıyor, dūřmanı ũrkũtebiliyordu. Maęaralara yapılan hayvan resimleri avcıya gerçekten bir gũven, avına karşı bir ũstũnlũk duygusu veriyordu. Dinsel tŕenler katı kurallarıyla topluluğun her ũyesine toplumsal yaşantı aşılamaya, bireyi topluluğun bir parçası yapmaya yardım ediyordu. Tehlikeli, anlaşılmaz, ũrkũtũcũ doęa karşısındaki gũcsũz yaratık insan, eliřmesinde bũyũden bũyũk destek gŕrũyordu.

Tũrklerin dinî inanışları, oyunlarına da çeşitli şekilde katkılarda bulunmuştur. şamanizmin uygulamaları sayesinde yaratılan birçok dans, gũnũmũzde halk oyunları olarak farklı konumlarda kũltũrũmũz içinde varlığını sũrdũrmektedir.

Bengi adlı dans da, oyuncular daire halinde ve aksak bir tartı ile yũrũrler. Bu yũrũyũř son derece etkileyici ağırlığıyla sonunun nereye varacağını anlayamayan seyircilere sonsuz bir endişe verir. Birden daire kũcũlũr ve oyuncular vahşi çığlıklar atarak, hayali bir varlığa hũcum edercesine dairenin ortasına atılırlar. İşte tam bir kavga sahnesinin canlandırılışı. Efsane bize, oyuncuların ortasında yenilen bir kabile şefinin kesik başının bulunduğunu anlatıyor. Bu dans bana Kartal halayı adlı bir başka dansı hatırlatıyor. Burada avını gŕzetleyen ve ũzerine atılan hayvan taklit edilmektedir. Aslında, bu, kartalın gũcũne ve çevikliğine erişmek isteyen ilkel insanın yaptığı bir taklittir ve bu çabanın bir başka paraleli de hayvan gũcũnũ elde etmek için onun kanını içmek adetinde gŕrũlũr.

‘‘Zeybeklerin zaman zaman çok acımasızca yaptığı katliamlara bakarak inançsız kişiler olduğu dũřũnũlmesine rağmen, genelde zeybeklerin dinî inançlarının olmadığını sŕylemek de, pek doğru olmaz. Fakat bir çoğunun iki ve sigara gibi dini yasakları dinlemese bile namaz, zekat gibi dinî vecibelerini eksiksiz yerme getirdiklerini bilmekteyiz. Bunun yanı sıra, birçok efe başının beş vakit namaz kıldığı, oruç tuttuğu da bilinmektedir. Hatta lakapları dine dũřkũnlũklerinden ya da kũũklũklerinde din eğitimi aldıklarından dolayı, 'hoca' ya da 'gavur imam' olan zeybekler bile vardır’’ (ÖZBİLGİN, M.Öcal.2004).

Sosyal Sebepler

İlkel toplumlarda doğanın zor koşullarına karşı zayıf olan bireyler, toplu yaşamayla bu güçlülere karşı daha dirençli olabileceklerini anladılar. Toplumsallaşma (sosyalleşme) sonucu, bireyler arasında iş bölümü yapılması gerekliliği ortaya çıktı. Bu gelişmeler esnasında iletişim için çoğunlukla bedenini kullanan insanları bir arada tutan en önemli sosyal olaylar, büyüsel danslarla düzenledikleri dinsel törenlerdi. "Oyun bir ritüel, ya da bir tören olduğu zamandır ki bir görev, bir ödev kavramıyla birleşir. Oyun günlük yaşamda bir ara veriş, bir dinlenme, günlük yaşamın bir süsü gibidir.

Kimine göre oyun enerji fazlasını atmak, kimine göre benzetmece içgüdüsünü doyurmak, kimine göre boşalım gereksinmesidir. Bir kurama göre oyun genç yaratıkları (insan ya da hayvan) ilerde yaşamın gerektirdiği ciddi iş ve uğraşlara hazırlamak, yetiştirmek içindir.

Oyun her şeyden önce isteğe bağlı, gönüllü bir eylemdir. İsmarlama ya da zorlama oyun, oyun değildir, olsa olsa oyunun zoraki bir benzeridir". Törende oynanan oyun (danslar), bir görevi üstlenip, bir ödevi yerine getirmektir. Bundan da törende oynanan oyunun bireyleri bağlayıcı nitelikte ve belli amaçlara yönelik olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu amaçla törenlerde yapıla gelen danslar, zamanla belirli kurallara bağlanıp kalıplara sokularak, yaşatılıp daha sonraki kuşaklara aktarıldı.

Kültür ne biçimde tanımlanırsa tanımlansın, içeriği ve kapsamı ne olursa olsun, her olgu, kavram ya da değer gibi, birey dönemindeki değerleri, kendine özgü bazı özellikleri de katarak geleceğe taşır. Bunlar öyle özelliklerdir ki, hangi toplum söz konusu olursa olsun, hemen hepsinde oluşum aşamasından başlanarak tarihsel süreç boyunca görülüp saptanabilir. Temel özellikler, kendini koruyarak kurallarıyla zamana karşı direnirler. Fakat ne kadar kurallı olsa da, her oyunun icrasında kişilerin şahsî özelliklerini görürüz. Bu kişisel tavidir ve her oyuncuda kendine özgü bir biçimde karşımıza çıkar. Zeybek oyunlarının çeşitlenip çoğalmasında doğal olarak en büyük etken, oyuncuların kişisel tavrıdır.

Ekolojik ve sosyal çevre, zeybek oyununun konusunu belirler. Diğer halk kültürü malzemelerinde olduğu gibi, toplumu derinden etkileyen olaylar, halk oyunlarına da

konu olur. Birbirini seven iki gencin kavuşması, kavuşamaması, intihar etmesi, öldürülmesi gibi toplumda iz bırakan sosyal olaylar, derhal halk oyunlarına da konu olarak toplum belleğinde silinmeyecek yerini alır (Akdoğan, 2004: 22).

İklim ve meslek, halk oyunlarının oluşumunda iç içe girmiş iki etken görünümündedir. Üretim araçları, üretim biçimi ve meslek türlerinin oluşunu önemli ölçüde iklime bağımlıdır. Bu kesimde kişiler yaşamlarını oyunlarında yaraladıklarına göre günlük iş ve uğraşlarını, halk oyunları içinde gerçeğe benzer biçimde ortaya koymaları doğal bir sonuçtur. Ürünün ekimi, biçimi, kaldırılışı ile bolluk kıtlık gibi durumları sembolize eden halk oyunlarını, bir çok toplumda görmekteyiz. Ayrıca çoban, rençber, kalaycı, değirmenci, asker, vb. meslekleri anlatımı içine alan oyunlara da dünya toplumlarının birçoğunda rastlanmaktadır. Irmakların akışını, ağaçların yapı ve sallanışını, karamuk, madımak, portakal, kabak vb. ürünlerin toplanmasını konu edinen halk oyunları da, birçok yörede çeşitli biçimde oluşturulup günümüze kadar aktarılmıştır.

Kültürel Sebepler

Osmanlı devletinin gösterdiği büyük coğrafi yaygınlığı sonucu, bu imparatorluk içinde yaşayan etnik toplumlar çeşitli nedenlerle kültürel değiş-tokuşu gerçekleştirmişlerdir. 16. ve 17. yy.larda Osmanlı sarayında, bir çok Avrupa saray danslarının bile oynandığı bilinmektedir. Bu kültürel alışverişlerin sonucunda zeybek danslarında komşu kültürlerin etkisinin görülmesi kaçınılmazdır. Aynı şekilde bu gün özellikle Balkan ülkelerindeki danslarda, Türk kültür öğelerinin etkisi çok yaygın bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

Bireylerin oturup yazdığı ve ortaya koyduğu yeni danslar, tarihin derinliklerinden gelerek topluma mâl olmuş halk oyunlarından çok farklı bir oluşumdur. Halk oyunlarımız, eğer kişilerin katkılarıyla niteliklerinden farklı bir yapıya uğratılırsa, sonuç her zaman başarılı olmayabilir. Başarılı da olursa, bu bir başka alana geçiş ya da başka bir alanın ürünü olacaktır.

Kültür değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarılabilmesi için kültürel eğitim gereklidir. Eğitim bireyin toplum yaşayışında yerini alması amacıyla, gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmek, kişiliğini geliştirmek için, belli bir konuda yetiştirilmesi

anlamına gelir, Eğitim kişinin doğuştan gelen yeteneklerini geliştirir. Zeybek yöresi geleneksel topluluklarında, oyun eğitimi doğal metotlarla verilir. Düğün, Barana, Askere uğurlama gibi sosyal eğlencelerde icra edilen dansları seyreden kişiler, izleme yoluyla öğrendikleri bilgileri hafızalarına kaydederler. Daha sonra toplu oynanan zeybek oyunlarında yer almaya başlayarak uygulamalı olarak gözlemlerini pratiğe dökerler. Halk arasında '**koltuk yöntemi**' denilen bu sistem, Anadolu oyunlarının nesilden nesile aktarılmasındaki en geçerli yöntemdir. Bu şekilde oyuncular küçüklüklerinden beri buldukları sosyal törenleri izleyerek, doğal ortamda gözledikleri dansçıları taklit etme yoluyla, oyunları öğrenmiş olurlar.

Zeybek, müziğinin yapısı, ritmi, içindeki vurguların farklılığı bu eğitim süreci içerisinde genç dansçıya aktarılır. Müzikle eş güdümlü olan dansın iyi bir şekilde icrası, ancak oyununun ritminin ve müziğinin çok iyi bir şekilde zihne yerleşimi ile gerçekleşebilir. Genç dansçı oyunun kurallarını bir çok kez izleme yoluyla öğrenir. Dans edilirken yapılan hareketlerin kişiler üzerindeki tepkilerini inceleyerek neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğini kavrar. Öğrenme yoluyla elde edilen bu kazanımların sonucu, genç dansçının gösterdiği üstün performans, toplumun geleneksel değerleri doğrultusunda yeni yaratılar yapması yönünde desteklenecektir (Üsküp, 1992, 23).

BÖLÜM 2 : EGE BÖLGESİ HALK OYUNLARI

2.1. Ege Bölgesi Oyunlarına Genel Bakış

Zeybek oyunları, en yoğun şekliyle Batı Anadolu'da görülen oyun türüdür. Her ne kadar tüm Anadolu'da zeybek ön ya da son adlı oyunlara rastlasak da, bu oyunlar ya gittikleri bölgenin oyun kültürü içinde asimile olmuş zeybek türü orijinli oyunlardır; Ya da o yöre halkının zeybek yakıştırmasından ibarettir ve zeybek türü oyunlarla bir ilgisi yoktur.

Zeybeklerin bugünkü duruma göre yayılış çevresini sınırlamak gerekirse, gelişmiş en tipik merkez Ege ve Akdeniz bölgesi olmak üzere çevreyi alabildiğine genişleterek ortalara doğru Uşak, Afyon, Kütahya, Eskişehir, Ankara, Bolu, Çankırı, Kastamonu ve aşağılara doğru Konya'ya ve Giresun'a kadar bir şerit halinde süregelen Karadeniz kıyı bölgesine uzatmak mümkündür. Akşehir'in Bermende Köyü'nde Aydın Zeybeği, Bermende Zeybeği, Harmandalı oynanmakta ve türküleri kısmen değişik olarak çağırılmaktadır. Bozkırda, Meyre, Taşbaşı, Sorkun köylerinde Sektirme , (Sallama) gibi aynı ritimde Zeybek oyunları olduğunu biliyoruz. Sillenin Tad Köyü'nde davul ve kavalla oynanan Zeybek adlı oyunlar vardır. Giresun da aynı ritimde (Mican), (Çıtak altı), (Nazlı kavak) gibi Zeybek havaları, mahalli olaylarla dile getirterek çalınıp söylenmektedir. Safranbolu, seymen, türkü ve oyunları ve (açkapı) adını taşıyan özbeöz Zeybek oyunu, bu bölgenin başka hiçbir yerde olmayan örnekleridir. Kastamonu da (Sepetçioğlu), (Çırdak), (Beyler Bahçesi), (Yaşnâne) vesaire gibi meydan oyunları da halis muhlis Zeybek ve Efe oyunlarıdır.

Günümüzde Ege bölgesinde zeybek oyunlarının yoğun olarak görüldüğü iller başta İzmir, Aydın ve Manisa'dır. Bu illerimizin hemen hemen tamamında yavaş tempo ile oynanan zeybek oyunları hâkimdir. Ege bölgesindeki diğer illerimizde ise başta Muğla olmak üzere Denizli, Balıkesir, Uşak, Kütahya ve Afyon'da, bilinen ağır tempolu zeybek oyunlarını ve temposunun hızlanarak değişime uğrayan bir şekilde oynanan oyunların yayıldığını görmekteyiz.

Bu şekilde coğrafi olarak doğuya gidildikçe, diğer oyun türlerimizin kültürel yapı üzerinde yaygın bir etkiye sahip olmaya başladığı anlaşılmaktadır.

Bu bölümde Ege bölgesini dörde ayırarak ve yönlerine göre isimlendirerek Batı, Doğu, Kuzey, Güney Ege Zeybek oyunları başlıkları altında illere göre ayıracağız. Oynanan oyunların isimlerini ve biliniyorsa, Edremit, Marmaris gibi oynandığı yeri tek, toplu gibi oyuncu sayısını, bengi, güvende gibi bağlı olduğu alt tür ya da biçimini elde ettiğimiz veriler doğrultusunda belirlemeye çalışacağız.

Bu bölümde adları verilecek olan oyunların çoğunluğu Şerif Baykurt'un "Türk Halk Oyunları" adlı kitabında illere göre yaptığı tasniften alınmıştır". Ayrıca Ahmet Çakır'ın "Türk Halk Müziği ve Oyunları" dergilerinin 1. cildindeki 1. ve 2. sayılarında yayınlanan ve kendilerinin belirttiği gibi Şerif Baykurt'un bu çalışmasını tamamlamak veya desteklemek amacıyla yapılmış olan araştırma belgelerinden yararlanılmıştır (Akdoğu, 2004: 225).

2.2. Zeybek Kelimesinin Kökeni

Zeybek öncelikle bir kimlik, daha sonra bu kimliğin ezgi ve ritimsel yansıması sonucu ortaya çıkan müzik türü ve ardında da müzik eşliğinde gerçekleştirilen ve tümüyle zeybek kimliğine özgü bir Türk Geleneksel Dansının adıdır. Fakat 19 yy'a kadar yazılmış hiçbir Osmanlı tarihinde zeybek kelimesine rastlanmamıştır. Bunun nedeni zeybek kelimesinin halkın kullandığı konuşma dilinde olmamasıdır (Akdoğu, 1998:8). Mahmut Ragıp Gazimihal kelimeyi "halk rütbesi" ya da " halk ünvanı" olarak belirtmiştir. Konuyla ilgili gerçekçilik ise Mahmut Ragıp Gazimihal'in kelimenin etimolojisini "zaybak" telaffuzuna göre araştırmaya mecburuz demesinden sonra ortaya çıkardığı Şeyh Süleyman Efendi'nin sözlüğündeki zaybak kelimesiyle, Ahmet Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmanî'sinde yazılı olan aynı kelime zeybek kelimesinin etimolojik gerçeğini bu kelimenin etrafında aramız gerektiğini anlatır (Büyük Tarih Ansiklopedisi 1992, c/1 s: 151) .

Şeyh Süleyman Efendinin sözlüğündeki başlıca yanlışlardan biri ayrı ayrı anlamları olduğu halde, aynı imla ile yazılan kelimeleri sözlüğünde ayrı yazmayı, aynı imla ile yazarak, karşısına kelimenin tüm anlamını sıralamasıdır. Örneğin günümüzde, kullandığımız babamın kız kardeşi anlamındaki hala ile süreklilik belirten hâlâ gibi

sözlüğün 176. sayfasında üç ayrı anlamı olan kelime “ze, ye, be, kaf” adlarıyla anılan Arap harfleriyle yazılarak bu harflerden oluşan kelimelerin tüm anlamları bu harflerin karşısında belirtilmiştir. Bu kelime “zaybak, zibak ve zıbık şeklinde okunabilir. Zibak civa, bir gül ismi, zıbık kelimesinin bir çok anlamı yanında bizi ilgilendiren anlamı ise zaybak kelimesinin karşılığı olarak “Kısa boylu adam, gerdanı ve boyu kısa olan insandır (Türk Dil Kurumu Derleme sözlüğü, 1985:c/1 1:4364). Kelimenin anlamı bizi ikinci derece ilgilendirmekte olup önemli olan zaybak olarak okuduğumuz kelimenin Çağatayca da yer alması aynı zamanda aynı yazılışla Şeyh Süleyman Efendi'nin sözlüğünün yayınlanmasından altı yıl sonra Ahmet Vefik Paşa'nın sözlüğünde de yer almış olmasıdır. İlk kez Türkçe-Osmanlıca farkına değinen dolayısıyla Lehçe-i Osmanî adıyla yazmış olduğu ve ilk bölümü 1876 da tamamını ise, 1888 de yayınlanan sözlüğünde Ahmet Vefik Paşa' da kelimeyi “Zaybak” şeklinde yazmıştır (Akdoğu 2004 s: 118).

II. Mahmut dönemin'de 1832-1833 yıllarında Türkiye'ye gelen ve daha sonra yazdığı “Şarka Seyahat” adlı kitabındaki izlenimlerle Türk misafirperverliğini anlatan Alphonse de Lamartin, on altı yıl sonra bu kez Fransa'dan 24 Nisan 1849 tarihinde dönemin padişahı I.Abdülmecid'e ve sadrazam Mustafa Reşit Paşa'ya yazdığı mektuplarda Türkler için yaptıklarını ve Türkleri çok sevdiğini anlattıktan sonra Marmara yahut İzmir dolaylarında kendine bir arazi verilmesini, burada çağın teknikleriyle tarım yapmak istediğini, bu konuda Avrupa'daki ziraatla ilgili yenilikleri getireceğini belirtmiş daha sonra III.Selim den bu yana yerleşmeye başlayan Fransız hayranlığının önemli temsilcilerinden olan Abdülmecid ve Osmanlı Hükümeti bu teklife sıcak bakmışlar, Lamartine Aydın dolaylarında Tire, Bayındır ve Efes de yakın olan Akmescid, Tulumcu ve Subaşı Hayreddin, Yeni Rahmanlar ve Işıklar adlı çiftliklerin verilmesini kararlaştırmış ve bunun üzerine Lamartin 01.08.1849 da gönderdiği mektup da hem teşekkür etmiş hem de arkadaşı Fransız milletvekili Charles Rolland'ı hükümetle yapılacak ikili anlaşma diğer işler için vekil tayin etmiştir. Aynı yıl İstanbul'a gelen Roland'ın Aydın yöresindeki çiftliği görmesi için kendisine eşlik etmek üzere çok iyi Fransızca bilen Ahmet Vefik Paşa'ya görevlendirilmişti (Toros; 1970,3, s: 11). 1849 yılında yirmialtı yaşında olan Ahmet Vefik Paşa bu gezide 1876 yılında ilk bölümünü yayımlayacağı “Lehçe-i Osmanî” adlı sözlüğü için daha önceden saptayıp, derlemeğe başladığı kelimeler, gezinin sonunda Aydın ve yöresinden de

doğrudan köylülerle konuşma fırsatı bularak yaptığı derlemeleri de eklemiştir. Bu kelimelerden bir de “zaybak” kelimesidir. Zaybak kelimesinin anlamı ise Ahmet Vefik Paşa'nın sözlüğünde “Hafif tüfekçi asker, Devlet-i Selçûkiye zamanında Teke ve Aydın tarafından Mısır'a gönderilen zaptiye askeri” olarak yazılıdır .

Zaybak kelimesinin oluşmasına neden olan kelime 16.yy.başlarında, Babür Şah olarak anılmış olan ve önce Afganistan'ı ardından Kuzey Hindistan'ı alarak büyük bir Türk-Moğol İmparatorluğu kuran Timurleng'in torunlarından olan Gazi Zahirüddin Muhammed Babürün Babürname adlı eserinde de karşımıza çıkmıştır. Doğu Türkçesi ya da kısaca Çağatayça dediğimiz Türk Lehçesinde yazılmış olan eserde kelime “şaybak”tır. Özbeklerle yapılan savaşıardan söz ederken Babür “Şaybak” kelimesini çok sık kullanmaktadır. Şaybak Han'ın ve Özbeklerin göç edenleri ve aileleri Türkistan' dan geldi. Şaybak Han gibi bir düşman Semerkant'ı alıp büyümektedir, gibi cümlelerinden anlaşılan Özbeklerin hanının adı Şaybaktır. Bunun gibi ‘Cuma günü, ayın sekizinde, şimdi tüfek taşıyan, tüfekte atış yapan tüfekçi olan Şaybak piyade ile Derviş Ali piyade haberlerini getirdiler’ sözlerinden anlaşılacağı üzerine Babür Şahın piyade, yani yaya ve tüfekçi bir asker olan şaybaktan söz ettiği anlaşılmaktadır (Akdoğu, 1998, 2,s:17).

Osmanlı tarihinin ünlü yazarı Hammer'de kitabında Özbek handan bahsederken Hanın adını Şeybek olarak yazmıştır (Bey, 1983,45). Tüm bu temel kaynaklardan anlaşılacağı üzerine şaybak ve şeybek şeklinde iki ayrı kelime karşımıza çıkmasına rağmen iki kelimedede aynı anlamda kullanılmıştır. Dîvân ü Lûgat it Türk'de ise say kelimesi iki değişik anlamda kullanılmış olup kelimenin ilk anlamı “kata taşlık” olarak belirtilmiştir. Kelime taş anlamında kullanılmıştır. Taş ise, sert olanı, dayanıklı olanı çağrıştırır. Kaşgarlı Mahmut kelimenin diğer bir anlamı olarakta “say yarık” vücuda giyilen zırh anlamında kullanmıştır. Kaşgarlı Mahmut'a göre “yarık” zırh'a kalkan'a verilen genel bir addır. Bunun yanı sıra zırh'a “kübe yarık”, demir göğüslüğe ise “say yarık” denilir. Kaşgarlı Mahmut'un “kübe yarık” la ilgili daha sonra yaptığı açıklamasında demirden yapılmış zırh'ı kullanması zırh ve göğüslük adları altında askerlerin iki ayrı malzeme kullandığını göstermektedir. Gerek zırh gerek göğüslük vücudu savaş sırasında ok, mızrak gibi silahlardan korumak amacıyla giyilen savunma giysileridir. Dolayısıyla “say yarık“ kelimesi içinde kullanılan say vücut, göğüs beden

veya koruyucu anlamında kullanılmıştır. Bak kelimesi saybak kelimesi dikkate alındığında bek kelimesinin kalın sesliyle söylenmesinden dolayısıyla say kelimesinin ses uyumunun dikkate alınarak seslendirilmesinden başka bir şey değildir. Başka bir deyişle bek kelimesinin kalın sesliyle söylenişi bak'tır. Bek kelimesi ise Kaşgarlı Mahmut'a göre sağlam sıkı güçlü anlamındadır. Buradan varılan sonuçlar bize, zeybek kelimesinin aslının yani kökeninin saybek kelimesi olduğunu ortaya çıkartır. Anlamı da sağlam koruyucu demektir. Bu kelime Çağatay Türklerinde Türkçenin ses uyumu gereği saybak (şaybak) Hammerde ise şeybek (seybek) olarak telaffuz edilmiştir. Geçen yüzyıllar içinde, Saybek kelimesi Türkçe ses uyumu gereği önce saybak, ardından Batı Anadolu ve Orta Anadolu'da "s" harfinin "z" harfi gibi denilmesi sonucu , (sabah, zabah, soba, zoba gibi) saybak kelimeside zaybak 19 yy.dan başlamak üzere de öncelikle imparatorluğun merkezi İstanbul ağızının nezaketi içinde önce "zeybak" sonra zeybek şeklinde telaffuz edilmiştir. Son yüzyıl da bu kelime zeybek şeklinde dilimize yerleşmiştir (Akdoğu, 1998,2, s:8).

Zeybek kelimesinin kökeniyle ilgili ilk bulguya, Besim Atalay'ın yazmış olduğu "Türk Büyükleri ve Türk Adları" isimli eserde rastlanmıştır. İlk baskısı 1923, ikinci baskısı ise 1935 yılında yapılan bu eserde, zeybek kelimesinin Özbek kelimesinden değişme olduğu bir varsayım olarak belirtilmiştir. Bu varsayıma ilk karşı çıkış Mahmut Râgıp Gâzimihal tarafından yapılmıştır. 1946 yılında yayınlanan bir yazısında, Gâzimihal, "Besim Atalay'ın Türk Adları adlı kitabında, zeybek adının Özbek'ten bozmalığını haber aldığım zaman, bu düşüncesini bir müddet için hiç yadırgamamıştım. Denizli'ye komşu bir yerin Öbek adını asırlardır koruyabilmiş oluşunu da o sıralarda işitmiştim." diyerek, bu teze kuşkulu baktığı izlenimini vermiştir (Akdoğu,2004:23). Besim Atalay'ın bu düşüncesi, Bağımsızlık Savaşı sırasında 57. Tümen Komutanlığı yapmış olan Şefik Aker tarafından da benimsenmiş gibidir. Aker; "zeybek nâmının, Özbekler'in girmiş olduğu mesleğe mensûb olanlara verilmiş olma ihtimâli varsa da, bu en zayıf ihtimaldir" açıklamasıyla, (Üsküp,1992:64). bu görüşü reddetmiştir. Zeybek kelimesinin kökeniyle ilgili başka bir görüş ise 1936 yılında yayınlanan Hayat Ansiklopedisi'nde rastlanmıştır. Daha çok eleştirel bir anlatım içeren ansiklopedinin zeybek maddesinde; yürüyüşte, davranışta, altayışta pek çevik buldukları için kendilerine zeybekî ası takılmış ve sonra bu kelime zeybek şeklini almış. Zeybekî, cıva gibi demektir. Bu rivâyet, şüphe yok ki,

zeybek kelimesi Türkçe’de yer aldıktan sonra uydurulmuştur” açıklaması yer almıştır (Hayat Ansiklopedisi, 1975, c. 10:471). Zeybeklerin; atak, her an yer değiştirebilen bir topluluk olduğu düşüncesiyle ortaya atılan bu görüş, 1936 yılından sonra, sayıları az da olsa, bazı kişiler tarafından ısrarla savunulmuştur. Bu tezi ilk savunanlardan biri de, daha sonra bu düşüncesinden vazgeçen Mahmud Râgıp Gâzimihal’dir. Gâzimihal’e göre, zeybek kelimesi “öz-be-öz Türkçe” bir kelimedir. Bu kelime, “Güney, Doğu ve Orta Anadolu’da sıypmak, zıypmak” şeklinde ve “kaymak” anlamında kullanılmıştır. Bu zıypmak kelimesi zamanla zıypak şeklinde bozulmuş olup, anlamı, Mahmut Râgıp Gâzimihal’e göre “kaygan yer, ele-avuca sığmayan, civa gibi” kişi demektir. İşte, bu zıypak kelimesi de zamanla bozularak zeybek hâline dönüşmüştür (Akdoğan, 2004: 22). Önceleri, kelimenin yalnızca Arapça olmasına aklı yatmayan Mahmud Râgıp Gâzimihal, “civa gibi” açıklamasını tutarlı bularak zeybek kelimesinin zıypmak’tan bozulma olduğunu savunmuş, fakat kısa bir süre sonra da, bu düşüncesinden vazgeçmiştir (Akdoğan, 2004: 37).

Gerek zîbak kelimesinin Arapça oluşu, zeybek kelimesinin ise, Türkçe bir kelime oluşu, gerek, civanın, geçmiş dönemlerde, özellikle Anadolu halkının eline düşecek kadar yaygın bir element olmayışı, dolayısıyla, kırsal kesimde bilinmemesi, zeybek kelimesinin zîbak’tan bozma bir kelime olmadığı, dolayısıyla, civa’yla bu kelimenin hiçbir ilgisi bulunmayacağı gerçeğini apaçık ortaya çıkardığı halde, bu görüş, 1992 yılında efeler ve zeybekler’le ilgili kitap ve yazıları olan Şeref Üsküp dâhil, bazı yazarlar tarafından da desteklenmiştir (Üsküp, 1992, 23).

Zeybek kelimesinin kökeni ile ilgili olarak diğer bir görüş ise, 1940 yılında, dönemin ‘İzmir Arkeoloji Direktörü’ Selâhattin Kantar tarafından ortaya atılmıştır. Tasvîr-i Efkâr gazetesinde kendisiyle yapılan söyleşi sırasında, Kantar, zeybek kelimesinin kökeniyle ilgili olarak; “Zeybek ne demektir? Hele şunun sonundaki K’yı bir at. Ne kalır? Zeybe değil mi? Şimdi, bunu göz önünde tutarak şu cihete (yöne) dikkat et: Yunanca’da bir seos, Lâtince’de de us vardır ki: Allah, Jüpiter, Baş Allah mânâsına gelir. Bunu da mimledikten (belirledikten) sonra, Yunanca’da b yerine v’nin kullanıldığını düşünelim. Böylece, bizim yukarıdaki zeybe, Yunanca’da zev olur. Diğer taraftan, onların fonetiğinde, isimlerin sonuna hemen dâima bir s ilâve edilir ki, zev bu suretle zevs olur. Yunanlılar’ın, Kayra ve Lidyalılar’dan aldıkları Anadolu ana

Tanrısı'nın, yâni, Sibel-Artemis'in doğurduğu erdir... Benim, şimdiye kadar araştırarak bulduklarım bu kadardır. Üst tarafını profesörler halletsin" demiştir (Akdoğu, 2004 : 220) . Selâhattin Kantar'ın bu açıklamasından da anlaşılacağı gibi, bir kelimededen “şu harfî at, yerine şunu koy, sonra şunu ekle” mantığıyla, o kelimenin etimolojik gerçeğini saptamak tümüyle yanlış olup, bilimsel bir yol da değildir. Şâyet, bu mantıkla hareket edilecek olunursa, örneğin, Van şehrimizin adının İngilizcedeki *bir* anlamında kullanılan one, yâni, Türkçe okunuşuyla van'dan geldiğini söyleyebiliriz. Ya da, döne, vazgeçen anlamında Anadolu'da kullanılan caybak kelimesindeki k'yı, Kantar'ın yaptığı gibi atarsanız, geriye cayba kalır. Cayba, yine Kantar'ın yöntemiyle cav olur. Cav'ın sonuna, Yunanca'da kullanılan eki getirirseniz, bu kez de, ortaya, filmlerde izlediğimiz korkunç köpekbalığının adı, yâni, *cavs* çıkar. Demek ki, caybak kelimesi, Yunanca'daki *cavs* kelimesinden bozmadır (Akdoğu, 2004: 225) Hiçbir tutulacak yanı olmayan bu görüşteki hatalı yöntemde akla gelebilecek en doğal sorular ise, “neden atıyoruz?” ve “neden ekliyoruz” sorularıdır. Bu soruların yanıtları yoktur. Bu apaçık gerçeğe rağmen, Kantar'ın zeybek kelimesinin kökeniyle ilgili yanlış varsayımı, 1940'lı yıllardan kısa süre sonrasında etkilemiş ve bu tez daha da geliştirilip, senaryolaştırılarak ülkemiz aydınlarınca dahi desteklenen bir görüş haline getirilmiştir. Söz konusu senaryoları hazırlayan kişinin Halikarnas Balıkcısı olarak da alınan Cevat Şâkir Kabaağaçlı olması ve yazdıklarının, 1965 yılında ülkenin en ciddi gazetelerinden Cumhuriyet Gazetesi'nde seri yazı halinde yayınlanması, yazılanlar hakkında hiçbir kuşku duyulmamasına neden olmuştur. İlk 1965 yılında yayınlandığını belirttiğimiz Halikarnas Balıkcısı'nın bu düşünceleri, tüm dayanıksızlığına, dolayısıyla, yanlışlığına karşın, uzun yıllar sonra tekrar gündeme getirilmiş ve yazarın Hey Koca Yurt adlı kitabından özet yapılarak 1988 yılında bazı yayınlarda yer almıştır (Keleş, 1988; 6).

Zeybek kelimesinin kökeniyle ilgili bir diğer görüş ise, 1960'lı yıllar içinde ortaya atılmış olup, Hüseyin Hilmi Bayındır'a aittir. Bayındır; Tarihte Zeybeklik ve Mûsikisi, ardından da Aydın Kenti adlı kitaplarında yaptığı açıklamasında zeğbek kelimesinin Türkçe olduğunu ve “sağlam” anlamına gelen bek sıfatıyla, akıllı, anlayışlı anlamına gelen “sağ” kökünden bozma “zeğ” isimlerinin birleşmesi sonucu oluştuğunu iddia etmiştir (Bayındır- Poyrazoğlu, 1966: 36). Bayındır, bu tezini kanıtlayabilmek için, Eti ve Sümer dillerinde “doğruluk, iyilik” anlamlarında kullanılmış olan zag kelimesinin bulunduğunu, Türkçe'nin ses uyumu kuralına göre Zag sert heceli bek'le

birleşince zeğbek adının meydana geldiğini söylemiştir. Böylece, “Etrüsk gemicilerinin adının doğduğunu”, zaten “Frikler’in adının Berk yahut Berik olduğu halde, Yunanca’da b harfi bazen f okunduğu için bu kelimenin Firik şekline döndüğü şeklindeki tarih görüşünü öne sürdükten sonra; “sabit olmuştur ki, Sümer ve Firikler çağından gelen dilin (Türkçe’yi kastediyor) sözleri ile adlandırılmış gemicinin zeğbek adı, bizi, MÖ dörtbinden geriye götürmektedir.” diyerek, bütün dünyanın bildiği ve kabul ettiği Türk gerçeğini bir çırpıda silmiştir. Hüseyin Hilmi Bayındır’ın bu görüşünün temelinde, Selâhattin Kantar ve Halikarnas Balıkcısı’nın etkileri, bu görüşlerin kökeninde de abartılı Türkçülük ile Tanzimat aydını bilinçleri yer almıştır. Bu görüşü bir başka biçimde savunan bir diğer kişi, Şefik Aker’dir. Zeybek kelimesinin zorba’dan geldiğini savunan Aker; “...şekâvet (eşkıyalık) zeybekliğin menşeyini (kaynağını) eski Yunanistan’da aramak lâzım gelir... Yunanistanda, Arnavutluk, hatta Cenûbî İtalya ve hatta Korsika ve Anadolu’nun Aydın Vilayeti ve sâir Yunanistan’a yakın yerlerde dağa çekilmek, zorbalık ve haydutluk etmek âdetinin kadim (eski) yunanlılardan intikal etmiş (gelmiş)bir âdet-i muzırrâ (kötü alışkanlık) olması muhakkak gibidir. Nitekim Yunanistan’dan uzak olan memalik ve akvamda (ülkelerde ve kavimlerde) cereyan eden şekâvet bu şekilde değildir... Aydın havalisi Türkler tarafından fethedildikten sonra bittabi mahalli sekene-i kadîmesini teşil edenler nezdinde (yörenin eski sakinlerine göre) öteden beri orada salık oldukları (yol belledikleri) haydutluğun yiğitlik mefhumunda telakkisi (yiğitlik olarak algılanması) Türklüğün havas-ı asliyesinden (asıl duygularından) olan yiğitlik hislerini tahrik etmiş ve bittabi (dolayısıyla) bu yiğitlik meydanından Rumları atarak Türklüğü ikâme etmiş ve buna zorba manasında olan ve bu kelimeden galat olduğu bâlâda arz ve tevil edilen zeybek namının verilmiş olması muhtemeldir” (Üsküp, 1992: 64-65.) demekte, dolayısıyla zeybekliği salt eşkıyalık olarak yorumladığı için Türklere ait olamayacağını savunmuş, buradan yola çıkarak da kelimenin zorba’dan değişme olduğu görüşünü öne sürmüştür.

Zeybek kelimesinin kökenine ilişkin bir diğer görüş ise 1977 yılında ortaya atılmış olup, Sabahattin Türkoğlu’na aittir. Zeybek ve Efe Sözcükleri başlıklı yazısında; Türkoğlu, Türkler’de asker ve orduya sü denildiğini, bu kelimeden türemiş olduğunu öne sürmüştür. Subaşı’nın ordu komutanı, sü-be’nin ordu karargâhı, sü-bek’in ise subay anlamında kullanıldığını belirttiikten sonra, bu kelimelerden sübek kelimesindeki s

harfinin sertleşerek z hâlini aldığı, böylece sübek'ten “zü-bek, zi-bek ve dil akıcılığı dolayısıyla ziybek, zeybek” kelimesinin oluşacağını öne sürmüştür (Türkoğlu, 1999; 12). Türkoğlu'nun zeybek kelimesinin kökenine ilişkin bu görüşü, 1983 yılında da savunulmuştur. Bu görüşün yanlış olduğunu düşünenler olmasına rağmen bu konuyla ilgili son yazı, yine Türkoğlu'na aittir. Fakat “Tarih İçinde Zeybek Kıyafeti” başlıklı bu yazısında, Türkoğlu, tezinden vazgeçmiş izlenimini vermektedir. Söz konusu yazısında sübek-zeybek kelimesine yine değinmekte, daha sonra, “... kelimenin kökeni için ikinci doğru yaklaşım için zayl-i beğ için olabilir.” diyerek bu görüşümüzü doğrulamaktadır. Dolayısıyla, Türkoğlu, bu kez zeybek kelimesinin kökenini Arapça bir tamlamaya, yani zeyl-i beğ tamlamasına dayandırarak, yeni bir görüşü 1987 yılı içinde tekrar ortaya atmıştır (Yavi, 1991; 37).

Bir başka görüş ise; Zeybekliğin M.Ö.3000 yıllarına kadar uzandığını mert, yiğit, savaşçı ve gözü bek kişiler olduğunu, kendilerine özgü giyimleri ile zeybeklik kurumunu oluşturduklarını, Kurtuluş savaşımıza kadar bu kurumun devam ettiğini Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ortadan kalktığını söyler (Karademir, 1987:146).

2.3. Zeybeklerin Soyu

Zeybeklerin soyu ile ilgili ilk görüşün sahibi, Kemal Özkaynak'tır. Daha çok Kâmû-ı Türkî ve Hüseyin Kâzım Kadri'nin eserlerindeki zeybek açıklamalarından yola çıkan Özkaynak, zeybeklerin soyunu Selçuklular'a dayandırmıştır. Tarihsel başka hiçbir kanıt vermeyen Özkaynak'ın bu tezi, sonradan, 1970'li yıllarda taraftar da bulmuştur (Can, 1973: 8). Mahmud Râgıp Gâzimihal ise, 1947 ve 1948 yıllarında yazmış olduğu iki yazısında, Zeybekler'in Türkmen olduklarını belirtmiştir (Akdoğu, 2004: 80). Gâzimihal'in bu düşüncesi; Faruk Demirtaş, Tucer Baykara ve Sâdi Yâver Ataman tarafından da desteklenmiştir. Baykara'ya göre, zeybekler, Türkmenler'in Çepni ve Tahtacı aşiretindedirler. Yaygın bir düşünce olarak Türkmen Oğuzların İslâmiyet'i kabul eden aşiretlerine verilmiş bir addır.“Hicretin (912-913) Etrak'dan (Türkler'den) ikibin kişi hargâhıyla İslâma gelip, mü'min ve müttekî oldular. Andan ötürü buna Türk-i İman denildi. Lafızda tarîf idüp Türkmen dediler.” Daha sonra, Oğuzların tüm boyları İslâmiyet'i kabul edince, bir bakıma, Türkmen ve Oğuz kelimeleri aynı anlamı ifade eder bir duruma gelmişlerdir. İşte, İslâmiyet'i kabul etmiş Türker'e Türkmen ya da

bazı kaynaklarda imanlı Türk anlamında söylenmiş Türk-i İman'dan türetilmiş Türkmâni denildiğini dikkate alırsak. Zeybeklerin de Müslüman olduğu bir gerçek olduğuna göre, bu düşünce reddedilememiştir. Tarihi bir gözle irdelendiğinde ise, Türkmenler, Selçuklular ile birlikte Horasan'a kadar gelmişler ve 11.yy da Selçukluların emrinde Azerbaycan ve Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Horasan'da kalanlar Büyük Selçuklu Devleti egemenliğinde yaşamışlar, Anadolu'ya gelenler ise beylikler kurmuşlardır.

Zeybeklerin soyunun Oğuz Boyları'na dayandığını doğrudan söyleyen kişiler de vardır.1954 yılında, Enver Behnan Şapolyo, "Efe, Zeybek, Kızan-Yaşayışları ve Âdetleri" başlıklı yazısında Zeybeklerin Türker'in Oğuz Boyuna mensup olduklarını belirttikten sonra, Âşık paşazade (15.yy) Tarihi'nden alıntı yaparak, Oğuzlar'ın, "Gâziyân-ı Tum, Ahîyân-ı Rum, Abdalân-ı Rum ve Baziyân-ı Rum" olmak üzere dört kısma ayrıldığını, Gâziyân-ı Rum'ların uç yerlerde, yani Batı Anadolu'da" bulunduğunu belirttikten sonra, işte efeler ve zeybekler dediğimiz bu insanlar, en eski Türk teşkilâtının, yani serdengeçtilerin son kalanları oldukları kanaatindeyim" demektedir.

Şapolyo, Zeybekler'in Oğuz oldukları hakkında hiçbir tarihsel kanıt öne sürememiştir. Yazısının bir yerinde, Zeybekler'in, "Oğuzlar'ın Gâziyan kolu olmaları kuvvetle muhtemeldir." demiştir (Avcı, 2004: 125). Bu düşünce, daha sonra Mestan Yapıcı tarafından da desteklenmiştir. "Zeybek Yatağı" adlı yazısında, Yapıcı, "yaptığım araştırmada, efe ve zeybeklerin çoğunluğunun Tekeli, Sarıtekeli, Araplı, Çakal Yörüklerinden olduğunu gördüm. Bunlar da Bozok Oğuz Boyu'na bağlıydılar. Bayat Boyun'dan efe ve zeybek olmayışı da dikkatimi çekmiştir" demiştir (Yavi, 1991: 57). Zeybeklerin Türk oldukları hakkında hiçbir kuşkusuz olmayan, ama soyları hakkında net bir bilgi olmadığı için, konuyla ilgili olarak kesin bir düşünce ileri sürmeyip, onların Ortaasya kökenli olduklarını belirten yazılar da vardır.

Zeybeklerin soyu, Türklerin Kıpçak boyuna dayanmaktadır. Bu düşüncenin nedenleri de şu şekilde sıralanabilir:

1. Hammer da yazmış olduğu Osmanlı Tarihi'nde, Özbek Hakanı'nın adını "Şaybek" olarak vermektedir.

2. Özbekler ise, Çağatayca'nın Özbekçe adı verilen bir diyaleğini konuşmaktadırlar. Dolayısıyla, Şeyh Süleyman Efendi'nin 1882 yılında yayınladığı “Çağatayca Sözlük”te geçen zeybak kelimesi de, Çağatay dilinde kullanılmış bir isimdir. Dolayısıyla, Saybak kelimesinin değişimi sonucu oluşan saybek-saybak-zaybak-zeybak-zeybek kelimeleri de Çağatayca'ya özgü bir kelime, bir isimdir.
3. Özbek kelimesi, Uz-bek ya da Oğuz-bek olarak Oğuz'un en güçlüsü veya güçlü Oğuz anlamında kullanılmıştır. Bu mantıkla türetilen say-bek kelimesi ise, “güçlü, koruyucu” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla, kelime türetme mantığı açısından Özbek-Zeybek kelimelerinde aynı mantık kullanılmıştır. Bu nedenle de, zeybek kelimesinin Çağatay dilinden türetilmiş bir kelime olduğunu kolayca söyleyebiliriz.
4. Özbekistan, Türk ırkının, Türkiye'den sonra en yoğun yaşadığı ülkedir. Batısında Türkmenistan, doğusunda Kırgızistan ve Doğu Türkistan, kuzeyinde ise Afganistan'la komşu olan Özbekistan'da yaşayan Türkler, türlü nedenlerle bu ülkelerle bu ülkelerle ilişki içinde olmuşlar, hatta yine, türlü nedenlerle küçük Özbek grupları bu bölgelere yerleşmişlerdir. Dolayısıyla, buralara gelenek ve görenekleriyle gelen Özbekler'e ait kültürlerin izleri bulunmuştur. Sözgelimi, Doğu Türkistan'da, Aksu Vilâyeti'ne bağlı Kuça şehrinin yakınlarında bulunan zeybek adlı köy; Afganistan'da Türkler'in yoğun olarak yaşadığı Bedahşan vilâyetine bağlı Pamir kazasının köylerinden birinin adının zeybek olması, bu olgunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmıştır. Bunun yanında, Pamir Yaylası'nda oturan Kırgız Türkleri'nden oluşan Hoş Mehmed'in anlatımına göre, zeybek'in bir Kırgız dansı olduğu ve bu nedenle köylerine zeybek adının verildiğini belirtmesi ise, Özbekler'in bu ülkelerle ilişkisini belirten bir diğer kanıttır.
5. Kırgız Halk Edebiyatında, “akın” adı verilen ozanlardan bazılarının günümüze gelen adlarının “Tokolok Moldo, Abdülkasım Cugatey, Toktogul Satılğan” gibidir.

Adlar olmasına karşın, yine Kırgız edebiyatı içinde adı geçen bir akın olan İsak Şaybek'in ise bir Kırgız olmadığı, bir Özbek olduğu anlaşılmakta, dolayısıyla, bu olgu, Özbekler'in bu ülkeyle ilişkisini kanıylayan bir diğer kanıt olarak karşımıza çıkmıştır.

6. Özbek halk destanlarından birinin adının “Alibek ile Velibek” olması ise, Özbek-saybek kelimelerinin türetilmesindeki mantığı yansıtmaktadır.
7. Bir Özbek şairi olan Elbek'in adında da aynı mantık bulunmuştur.
8. 10.yy sonundan başlamak üzere Anadolu'ya türlü nedenlerle gelen Özbekler, eski adıyla Cumaovası, yeni adıyla Menderes dolaylarında Özbekler adıyla bir yerleşim yeri kurmuşlardır. Bu yer günümüzde de varlığını sürdürmekte olup, Selçuk-Efes'e çok yakındır. Efes'te yaşayan Türkler'e “efe” denilmesi de buradan kaynaklanmıştır. Özbekler, “kökende, Karluk, Oğuz ve Kıpçak Türkleri'nin karışımından oluşurlar” (Bozkurt, 1992:255). Bugün konuşulan Özbekçe ise, Çağatay dilinden kaynaklanır ve Çağatay-Kıpçak dili üzerinden gelişmiştir. Bu dili oluşturan kelimelerin temelini ise, Türkçe kökenli sözcükler oluşturur. Kıpçak Özbekçesi, Oğuz Özbekçesi, Kuzey Özbekçe ve Güney Özbekçe adı altında dört ayrı ağız hâlinde konuşulan Özbekçe'den, köken olarak Oğuz diline dayanan Oğuz Özbekçesi, Özbeklerin 15. yy. da devlet hâline gelmesinden önce, Oğuz ve Kıpçak Türklerinin dillerinden oluşmuştur. Kaşgarlı'ya göre, Oğuz, Kıpçak ve Kırgız Türkleri'nin, öz Türkçe olarak bir dilleri vardır. Ayrıca, yine Kaşgarlı'ya göre, Oğuzlarla Kıpçaklar aynı telâffuzla konuşurlar. Dolayısıyla, Oğuz ve Kıpçak'ları bir arada tutan dil öğeleri nedeniyle 15.yy'da bir devlet, yani, Özbek devletini oluşturmaları sağlam bir nedene dayanmaktadır. Şaybak Han (Şeybek) da bir Kıpçak'tır (Akdoğan 1998: 8). Birleşik bir kelime olan Şaybak kelimesinin aslı olan Say-bek'teki kelime üretme mantığına Kıpçaklar'da da rastlanmaktadır.

2.4. Efe, Kızan Kelimesinin Anlamı

Efe kelimesi, zeybeklerin başı, yani ağa anlamında kullanılmasının yanında, Ege Bölgesi'ndeki eli silahlı, kavgacı ve kabadayı kişilere de efe denilmesidir. Bu anlamıyla kelime, zeybek kelimesinde de belirtildiği üzere dayı kelimesiyle eş anlamlı olup, yine zeybek kelimesi gibi argoda da kullanılmıştır. Örneğin, “efeliğin lüzûmu yok”, ya da, “bana bak, efelikse efelik” veya “efelenme lan” gibi deyişler, günümüzde, efe kelimesinin kabadayı anlamında da hâlâ kullanıldığının kanıtıdır.

Kızan kelimesinin içerdiği anlamla ilgili olarak, zeybek ve efe kelimelerinde olduğu gibi bir tartışma yoktur. Günümüzde de kullanılan bu kelime, özellikle Batı Anadolu'da, “çocuk, erkek çocuk, delikanlı” anlamlarında kullanılmıştır ve hâlâ kullanılmaktadır. Batı Anadolu'nun bazı yörelerinde ise, örneğin; Nazilli, Demirci ve Milas'da, “kız çocuk” anlamında da kullanıldığını görmekteyiz (TDK/ Derlem Sözlüğü, 1985, c.8: 2861). Dolayısıyla kızan, efe için, beslenmesi, giydirilmesi, gerekirse evlendirilmesi ve yetiştirilmesi gereken bir kişidir.

Zeybek ve efe kelimesiyle ilgili olarak, kızan, bir bakıma askerlikteki “er” gibidir ve efenin yanında bulunan zeybeklerin genel adıdır. Kuşkusuz ki, efe-zeybek(kızan) hiyerarşisi içinde, efe, tüm zeybeklerin komutanıdır.

2.4.1. Zeybeklerin Türk Olduklarına İlişkin Kanıtlar

Zeybeklerin Türk olduklarına ilişkin kanıtları; etimolojik, folklorik, tarihi, coğrafi ve ezgisel olmak üzere beş başlık altında toplanılabilir.

Etimolojik Kanıtlar

Bir halk ünvanı olan zeybek kelimesinin Türkçe bir kelime oluşu, zeybeklerin de Türk olduklarının ilk kanıtı olarak karşımıza çıkmıştır. Efes'te yaşayan Türkler'e bir zamanlar efe denilmiş olması, bu gerçeği değiştirmez.

Folklorik Kanıtlar

1. Elimizdeki ilk folklorik kanıt, 1794 yılında söylenmiş ve günümüze değin gelebilmiş bir destanla göze çarpmıştır. Ali Paşa (Faruk Sümer'e göre bir ara Anadolu Beylerbeyi de olmuştur.) ile Karaosmanoğlu Ömer Ağa Karaosmanoğulları, 18.yy'dan 19.yy'ın ilk yarısına kadar Manisa ve Bergama şehirleri yanında, Aydın ve Saruhan Sancakları'nı da yönetmiş bir ailedir. Zaman zaman Osmanlı Devleti'ne başkaldırmışlardır. Osmanlı Devleti, bölgede çıkan isyanları bastırmak için, bazen Karaosmanoğulları'nı da kullanmıştır. 1816 yılında Aydın ve Saruhan Sancakları'nın yönetimi Karaosmanoğulları'ndan alındı. Ama Karaosmanoğlu etkisi ortadan kaldırılamadı. 1816'dan sonra bölgede isyan başlatan Atçalı Kel Mehmet Efe'nin üzerine Karaosmanoğulları'nın da içinde bulunduğu bir ordu gönderildi, Edremit dolaylarında yapılan çatışmayı anlatan bu destanda, zeybeklerin, Ahmet Vefik Paşa ve Şemseddin Sâmî'nin de belirttiği gibi, âsâyiş kuvveti olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Destanda, zeybek kelimesinin geçtiği dörtlükler şöyledir:

“Karaosmanoğle der fermânın bende Zeybekler taşırım
elleri kanda Kurtulmak senedi verir isen de Meğer alub
başın kaçasın Paşa

Alû Paşa der ki yaman haindir Üstümüze kırkbin
zeybek tâyindir Vurun keleşlerin önü aydıdır
Gökte melekler kılsın temâşâ

Karaosmanoğlu der ki, Hüdâ'ya yalvar Zeybekler içinde
Rüstem-i Zal var Sende yok, bende katerle mal var
Bıçak gümüşünden gözler kamaşa

2. Sözel zeybek ezgileri dikkatli bir gözle incelendiğinde, zeybeklerin Türk olmadıklarını çağrıştıracak hiçbir kelime ya da dizeye rastlanmamıştır. Bunun yanında, sözler, içerik olarak tümüyle Türk toplumunun sosyal yaşamından kesitler içermektedir.

3. Mevcut sözel ezgilerin tümü de Türkçedir. Yunanca olan birkaç zeybek çeşni içinde yapılmış ezginin sözlerinin içinde bulunan “aman” kelimesi, bu zeybek ezgilerinin de Türk etkisiyle oluşturulduğunu belgelemiştir.
4. Giysi olarak, özellikle zeybek başlığı, süsleme anlayışı açısından Anadolu'nun birçok yöresindeki başlıklarla aynı öğelere sahiptir.
5. Zeybeklerin; Lidya, Etrüsk, Rum kökenli olduklarını kanıtlayacak, gerek giysi, gerek gelenek, gerek dil olarak hiçbir folklorik bulgu zeybek folkloru içinde bulunmamıştır.
6. Zeybek ezgilerinin seslendirilmesinde, dolayısıyla, dans eşliği için de kullanılan davul, zurna ve bağlama, tümüyle Türk çalgıları olup, Anadolu'nun her yerinde kullanılmaktadır.

Ezgisel Kanıtlar

1. Gerek makamsal anlayış, gerek makamın perde dizgesini oluşturan perdelerin ilgili makamın içinde kullanılışı, aynı makamdaki Geleneksel Türk Halk Müziği ezgileriyle benzeşmektedir. Sözelimi, Harmandalı Zeybeği Hicaz makamında ezgilendirilmiş olup, aynı makamda yapılmış ve değişik yörelere ait yüzlerce Geleneksel Türk Halk Müziği ezgisi bulunmaktadır. Bunun yanında, ezgi üretme anlayışı, Geleneksel Türk Halk Müziği'nin genelinde var olan ritme bağımlılık ve ikili aralıkların yoğun olarak kullanılmasını içermektedir.
2. Zeybek türünü belirleyen en önemli öge, ezgide kullanılan usûlün dokuz zamanlı olmasıdır. Bu usûl ise, yalnızca Türkler'e özgüdür. Yüzlerce Geleneksel Türk Halk Müziği ürünü dokuz zamanlı usûllerle ezgilendirmiştir. Zeybek ezgilerinde kullanılan aksak ve oynak adlarıyla andığımız dokuz zamanlı usullerin yanında, yine Türkler'e özgü olan evfer, raksaksağı gibi dokuz zamanlı usûller de bulunmaktadır. Bu usûllerle de ezgilendirilmiş birçok Geleneksel Türk Halk Müziği ezgisi bulunmaktadır. Bu usûllerden bazıları kullanıldığı Balkan Ülkeleri'nde ise, usûlün Türklerden bu ülkelere geçtiği tarihsel bir gerçektir.

Atina ve Pire’de bu usûlle yapılmış “rembetikalar”a “Türkikos” denilmesi bu gerçeğin ifadesidir.

3. Oynak adı verilen 9/8 birleşimli usûlle yapılmış bazı zeybeklerdeki ritim anlayışı, özellikle Kastamonu ve yöresinde de çok kullanılmıştır.
4. 1992 değişiminden sonra, Yunanistan’ın Atina ve Pire şehirlerinde görülmeye başlayan ve kullanmış olduğu dokuz zamanlı usûl nedeniyle de zaten “Türkikos” adıyla anılan ezgilerde de tümüyle Türk etkisi görülmüştür. Ayrıca, sözlerde çok kez karşımıza çıkan “aman” kelimesi de tümüyle Türkçe bir kelimedir.

Coğrafi Kanıtlar

1. Doğu Türkistan’da Aksu vilâyetine bağlı Kuça şehrine 20 km. uzaklıkta Zeybek adlı bir köy vardır.
2. Afganistan’da, daha çok Türklerin oturduğu Bedahşan vilâyetine bağlı Pamir Kazası’nın köylerinden birinin adı da Zeybek’tir. (Mehmet Emin Buğra’nın Mahmud Râgıp Gâzimihal’e yazdığına göre, Pamir Yaylası’nda Hoş Mehmed adlı bir Kırgız Türk’ü oturmaktadır. Hoş Mehmed’in belirttiğine göre de, zeybeki bir Kırgız geleneksel dansının adıdır. Bu nedenle de köyün adı, zeybek olarak anılmaktadır.
3. Kars’ta, kadın-erkek birlikte gerçekleştirilen “zeybek” adlı bir geleneksel halk dansı bulunmaktadır.
4. Bitlis’de de tiyatral bir zeybek dansı bulunmakta olup, kadın-erkek birlikte yapılır.
5. Sivas ve Erzurum’da da “Sarı Zeybek” adıyla bir geleneksel halk dansı bulunmakta ve oynanmaktadır.
6. Malatya’da “Üç Ayak Zeybeği” adıyla anılan bir ezgi ve bu ezgi eşliğinde yapılan bir dans, ayrıca “Arapgir Zeybeği” adıyla anılan bir ezgi ve bu ezgi eşliğinde yapılan bir diğer dans vardır.

7. Karadeniz ve Orta Anadolu sınırı üzerinde bulunan Şebinkarahisar'da "Tanzara" adlı semtte bulunan "Efeler" mahallesi, bir diğere coğrafi kanıttır. Hatta "efelerden bir su içtim kanmadım" dizeli türkü, burada "Karahisar Horonu" olarak da bilinmektedir.
8. Kastamonu'da zeybek ezgileri bulunmaktadır (Akdoğru. 2004 :72-76).

Türkler'in bulunduğu ve devlet kurduğu yerlerde, gerek yerleşim yeri adı, gerek dans adı olarak zeybek kelimesine rastlanmış olması, dolayısıyla, zeybeklerin Türk olduklarını göstermektedir.

2.5. Zeybek Topluluğunun Genel Yapısı

Genel anlamda "Zeybeklik Coğrafyası" diyebileceğimiz Batı Anadolu'da haksızlığa boyun eğmeyen ve "yoksul yandaşı savaşçılar" olarak görülen zeybekler baskıya, haksızlık ve zorbalığa baş kaldıran, yani adaletsizliğe "hayır" diyen kişilerdir (Yetkin, 1996:3-5).dizginsiz sömürü ve kuşatılmışlı içerisinde bunalma, koşulların düzeleceğine ilişkin umutların tükenmesi, insanda isyan duygularını körükler ve geliştirir. Kendi deyimleriyle "düşküne el veren" dağlara çıkmak, kendince koşulları yaratanlarla çatışmaya girmek bir tutku haline gelir. Yine kendi deyimleriyle "dara düşen ya dağa yaslanır ya beğe yaslanır." Zeybek olmaya karar verenler ağalara ve beylere yaslanamayacağına göre, geriye bir tek seçenekleri kalmaktadır: dağlara yaslamak... Eski bir atasözünün söylediği gibi "Kurt bunalırsa köye iner, kul bunalırsa dağa çıkar." Bunun anlamı bir yerde bağından boşanma, geleneksel yaşamın dışına çıkmaktır. Birey, kulluk ve bağımlılık zincirlerini kopardıkça eylem çizgisinin yönelimini %100 doğru belirleyemese bile özgürleşir. Bu anlamda, bir bakıma zeybekler dağ başlarının "özgür yoldaşlar topluluğu"dur. Diğere bir deyimle "zeybekler birliği"ne bir çeşit yoldaşığa dayanan birliktelikler denilebilir. Bu birliktelik içerisinde yer alanlar sevinç ve tasada ortaktır. Acıları, sıkıntı ve bunalımları hep birlikte göğüslemeye çalışırlar. Bu bağlamda ortaya çıkan güçlü bir zeybek kurumu altı kısımdan oluşur. Bunlar:

1. Efe,
2. Başzeybek ya da başkızan,
3. Kızanlar ya da yaygın deyimle zeybekler,

4. Yardımcı ya da muavin çeteler,
5. Haberci ve istihbarat ağı,
6. Yatak ve barınma ağı.

Efe, bir çetenin başı, yani yöneticisidir. Kurumu tek başına çekip çevirir, yönetir, yönlendirir. Kurumda bulunan hiçbir zeybek ve kızan onun bilgisi ve istemi dışında hiçbir eyleme girişemez, ondan habersiz hiçbir iş yapamaz. Efenin söylediği sözün, yürüdüğü yolun dışına çıkılamaz. Efeler her türlü sıkıntıya, üzüntüye, baskı ve yıkıma, sabır ve dirençle dayanır.

Serini verir, hiçbir zaman sırrını vermez. İçinden geçeni, yaşadığı fırtınaları kimseye sezdirmez. Her zaman, her yerde iradesine hâkim olmak zorundadır.

Batı Anadolu'da halkın algılamasına göre efe, mertliği herkes tarafından kabul edilmiş, “yerine göre bıçağının ekmeğiyle geçinen ve solumadan ölen kabadayı”dır. Zeybeklikte bir lider olan efeye inanmak ve güvenmek önemlidir. Çünkü bu konumda bulunan kişinin yetenekleri başarıyı – ya da başarısızlığı – büyük ölçüde belirleyici unsurdur. Bir kişi bir kez efe olduğu zaman, artık dağları ve isyan yaşamını bırakarak düze inse de yahut kızanlarını yitirip yalnız kalması sonucu bir başka çeteye girse de yine efedir. Yaşamı boyunca efe olarak kalır, efe olarak anılır ve saygınlık görür. Efe, baş zeybek olarak görevlendireceği kişiyi en deneyimli, en güvendiği, atılgan ve korkusuz, yeri geldiğinde çeteyi çekip çevirme yeteneğine sahip kızanların arasından seçer. Genellikle seçimi önceden kendince yaptığı halde onaylayıp onaylamadıklarını usulen de olsa diğer kızanlara sorar. Bu sorunun geleneğe uyulmak için sorulduğunu kızanlar bilir. Efenin baş zeybek olarak yeğlediği kişiyi gönüllü ya da gönülsüz onaylamak durumundadırlar. Böyle bir belirleme yapılacağı zaman kızanlar efenin isteği üzerine uygun bir mekânda toplanırlar (Yetkin, 1995:5). Efe burada durumun açıklamasını yapar. Kızanlar seçilen kişinin saygıyla elini öperler.

Baş zeybek efenin birinci derecede yardımcısıdır. Kurumda efeden sonra gelen insandır. Onun olmadığı yerde kurumu o yönetir ve yönlendirir. Kızanlar, efeye iletilmesini istedikleri istemlerini, söyleyeceklerini, gereksinim ve sorunlarını baş zeybeğe söylerler. Baş zeybek ise, bu konuları uygun biçimde efeye iletir. Zeybek, efe ve baş zeybekten sonra kurumun bütün üyelerine toplum tarafından verilen isimdir.

Genel olarak zeybekler, kurumun en yetkili, eylemli ve efenin güvenini kazanmış, yardımcılığını üstlenmiş kişilerdir (Aykut, 1994: 43).

Sözlüklerde zeybek kavramı genel olarak “efenin buyruğu altında bulunan genç” şeklinde açıklanmaktadır (Türkçe Sözlük,1977:643). Zeybekler, efenin yol göstericiliği doğrultusunda hareket ederler. Efelik töresine göre efeden hiçbir şey soramazlar. Ona akıl vermeye, yol göstermeye çalışmazlar. Herhangi bir tartışmaya girmezler, hüküm yürütmezler. Bunun tersi bir durum çekişme ve çalışmalara, çeteni bölünüp parçalanmasına yol açar. Törelere göre efe “öl” dese ölür, “kal” dese kalırlar. Efenin yol göstericiliği ve buyrukları doğrultusunda hiçbir eylemden çekinmezler. Efenin sözünün üstüne söz, izinin üstüne iz olmaz. Dileğinin ve eyleminin üstüne kimse tartışamaz. Bu durum, zeybekliğin değişmez kuralıdır. Kurum içerisinde dışarıdan bakıldığında açık bir şekilde görülmesi bile belli bir düzen, belli bir örgütlülük söz konusudur. Aşağı yukarı herkesin belirlenmiş bir görevi vardır. Söz gelimi, zeybeklerden biri kalınan yerdeki çevre ve yatma işlerini düzenlemeden, diğeri yeme içme işleriyle ilgili konulardan, diğeri gözetleme ve keşif işlerinden, bir başkası haber götürüp getirme ve konaklama işlerinden sorumlu olabilir. Bu düzen içerisinde herkes işini aksatmaksızın yerine getirir. Kızan, kuruma yeni giren ya da baş zeybek ve zeybeklerden sonraki çete üyelerine verilen addır (Başaran, 1996:9).

Bunlar hem efenin hem yeri geldiğinde zeybeklerin yönlendirilmesine göre hareket ederler. Kurumun günlük işlerini bunlar görür. Köy, kasaba ve şehirlere ilişkileri genellikle bunlarla yürütürler. Çetenin günlük gereksinimlerini bunlar sağlarlar. Efe, bir yere elçi göndereceği zaman kızanlarından uygun birini seçerek gönderir. Kızanların içerisinde güzel saz çalan, deyiş ve türkü söyleyenler de bulunur. Zeybekler arasında bağlama ve cura taşımak, türkü çalıp söylemek eski bir zeybek geleneğidir. Dönemin tanıklarına göre, “çete halinde dolaşan zeybekler, mutlak olarak sırtlarında 3 telli bağlama da taşırlardı.

Dağların bu sergüzeştçi adamları, yaylalarda, yalçın kayalar üstünde, bayırlar, ormanlarda, tepelerde veya dere kenarlarında topluca otururlar; bağlamalarını çalar; oynarlar; eğlenirler; muhabbet ederler; kendilerini avundururlardı. Sık sık da türkü düzenlerlerdi” (Akdoğu, 1998, s:34).

21 Şubat 1906 tarihli bir arşiv belgesinde, zeybeklerden bahsedilirken önce giyimlerinin tanımları yapılmaktadır. Sonra zeybeklerden birinin arkasındaki yörük çantasında (bu, büyük bir olasılıkla adına dağarcık denilen, daha çok konar-göçerlerin ve köylük yerlerde çobanların kullandığı, ağzı büzgülü, omuza ve sırtta takılabilen ve deriden yapılan çanta olmalı) bir de bağlama diye tabir olunan bir çalgının olduğu belirtilmektedir. Genel olarak yanında bağlaması ve curası bulunmayan bir zeybek çetesi düşünülemez. İşte bu saz çalan, deyiş ve türkü söyleyen kızanlar ve zeybekler, hem çetenin keder ve hüzünden uzak, keyifli günler geçirmesini sağlar hem gerginlik ve sıkıntısının azalmasına yardımcı olurlar. Halk tarafından kurum üyelerinin tamamına birden “zeybek”, kuruma da topluca “zeybekler kurumu” denir.

Bununla birlikte örgütlenmeleri içerisinde görev ve iş bölümü açısından yukarıda değindiğimiz gibi bir yapılanma söz konusudur. Görev bölümü ve kimin ne iş yapacağı, kendi gelenek ve göreneklerine göre efe ve efenin bulunmadığı yerde baş zeybek tarafından belirlenir. Yardımcı ya da muavin kurumlar ise asıl ana kuruma yardımcı olmak, korunma ve haberleşme işlerini düzenlemek; takip ve kuvvetlerinin dikkatini dağıtarak yönünü şaşırtmak; ulaşılmayan noktalarda bu kurumlar eliyle eylemde bulunmak; yiyecek, giyecek, silah, mühimmat gibi çeşitli türde lojistik destekler sağlamak amacıyla oluşturulan çetelerdir. Düзде bulunduğu gibi efe, gerekli görürse dağa da çıkar. Çoğunlukla ana kurumdan ayrı olarak gezerler. Bununla birlikte gerekli buyruğu efeden alırlar. Efe, muavin kurumdaki kızanları da ana kurumdaki kızanlar gibi gözetir, korur, kollar. Her açıdan gerekli yardımlarda bulunur.

Bu davranışlar karşılıklı güven oluşumunun en önemli parçalarından biridir. Haberci ve istihbarat ağı, kurumun haberleşme (bilgi götürüp getirme), bilgi edinme, gözetleme, ön araştırma ve inceleme işlerini yürütür. Kurum açısından yaşamsal öneme sahiptir. Yatak ve barınma ağı ise yeme içme, mühimmat gibi gereksinimleri giderdiği, çetenin sığındığı, barındığı, dara düştükçe gizlendiği yerlerdir. Bütün bu kesimlerin alabildiğine güvenilir olması, en küçük bir açık vermemesi bir zorunluluktur. Çünkü umulmadık bir zamanda yapılacak bir hatayı bütün çete büyük bir bedelle ödeyebilir. Bu da genellikle bir şekilde ortadan kaldırılmaları durumudur. Bir zeybek kurumu bu ağları gerektiği gibi oluşturmadı mı ya da bu ağlar çözüldü mü etkili olması ve uzun süreli yaşam şansı bulması sınırlı, hatta olanaksızdır. Ünlü Çakırcalı Kurumu böyle bir

çözülme sonucu Karıncalı Dağda çevrilmiş ve çıkan çatışmada Çakırcalı Mehmet Efe, 1911 yılının 17–18 Kasım gecesi kimi söylentilere göre kızanlarından birinin, kimi söylentilere göre ise takipçilerden birinin attığı kör bir kurşunla vurularak öldürülmüştür. Güçlü ve etkili zeybek kurumlarında ise bu ağların alabildiğine geniş, sağlam, tutarlı ve düzenli olduğunu görüyoruz. Çakırcalı çetesi de uzun yıllar ancak böyle etkili olabilmiştir. Bu konulardaki en küçük bir hatayı hiçbir zeybek çetesi bağışlamaz. Bu nedenle bu ağ içinde bulunanlar hata yapmazlar. Hata yaptıklarında ise, bunun bedelini yaşamlarıyla ödeyeceklerini bilirler. Buna karşılık zeybekler de bu yapı içinde yer alanları her açıdan en iyi biçimde kolları, korur. Onlara zarar verenleri de en ağır şekilde cezalandırır (Üsküp,1974:102). Zeybek töresine göre yardım görülen, evinden ekmek yenilen, su içilen yere zarar verilemez. Kendi deyimleriyle zeybekler “tuz-ekmek” hakkı’nı çok gözetirler. Bu nedenle hoşlanmadıkları, “salgın” salmaya karar verdikleri kişilerin evlerinde kesinlikle yemek yemezler, bu tür teklifleri anında geri çevirirler. Efe ve zeybeklerin ırz ve namus koruyucusu olduklarını bildikleri için yatakların evlerinde kaç-göç yaşanmaz, kadınlar ve kızlar efeye saygılı ve kusursuz bir şekilde hizmet ederlerdi. Kadınlara ve kızlara en küçük bir kötü bakışın bağışlanması yoktur. Böyle bir davranışın cezası zeybekler arasında ölümdür. Ağları sıkı olan zeybek çetesi günün birinde herhangi bir sebeple dağılsa ya da ortadan kalksa bile, hiçbir çevrenin bu ağı çözmeye, ağ içinde bulunanların işlevini belirlemeye kolaylıkla gücü yetmez. Bu sınırlar ölünceye kadar bu yapı içinde yer alanlarda bir “giz” olarak kalır. Tedbir, zeybekleri ayakta tutan en önemli öğelerden biridir.

Zeybeği yaşatanın en azından yarısı yiğitlik, cesaret ve halkla karşılıklı korumaya dayanan iyi ilişkiler ise, en azından yarısı kurnazlık, uyanıklık ve tedbirdir. Her an olabilecek her duruma karşı hazırlıklı ve gerekli önlemleri almış olmaktır. Eğer her zaman her yerde uyanık olunmaz ve gerekli önlemler alınmazsa bir gaflet anında büyük sıkıntılarla karşılaşabilirler, hatta kolayca yok edilebilirler. Nitekim böyle bir gaflet, boşluk anında birçok büyük ve etkili çetenin yok edildiği sıkça görülmüştür. İstemleri dışında girdikleri çatışmalarda ve düştükleri pusularda ya da gerekli gördükleri durumlarda zeybekler, kaçma, kurtulma, şaşırtma, püskürtme, yarma ve oyalama taktiklerini başarıyla uygular. Zaten bu konularda başarılı olamayan zeybeklerin yaşama şansı yoktur. Zeybekler arasında şaşırtma ve kaçıp kurtulmaya “silkme”, oyalamaya yönelik atışlara “yıldırma”, havaya yapılan atışlara “dikleme”, püskürtme ve yağmaya

yönelik atışlara “çalımlı” denir. Bu atış, karşı tarafa baskı uygulamak amacıyla seri halde ve topluca yapılır. Zeybekler, ayağına inanılmaz çabuk ve harekete geçişte inanılmaz derecede çeviktir. Çok hızlı kavrama, değerlendirme ve uygulama yetenekleri vardır. Bu durum mücadelelerinde kendilerini başarılı kılmıştır. Belki de kendilerini takip güçlerinden farklı kılan en önemli özelliklerinden biri de budur. Bu kurallara uyan zeybekler uzun süre dağlarda tutunarak direnebilmiş, uymayanlar ise ya pusuya düşürülerek yakalanmış ya da herhangi bir çatışma ve gaflet anında vurularak yok edilmiştir. Öfkelerine, anlık duygu ve kızgınlıklarına göre iş yapmazlardı. “Öfke gelir göz kızarır, öfke gider yüz kızarır” diyerek her olayın ince ince hesabını yaparlardı (Saralp, 1991: 50).

2.6. Zeybek Dansları

Dans etme güdüsü, insanın yaşamı kadar eski olup, iletişim alanının ilki olarak kabul edilebilir. İnanca dayalı, büyü amaçlı, toplumsal içerikli olabileceği gibi, yalnızca estetik kaygıyla da yapılabilir. İnsanın doğal etkinliklerinden ayrılması el çırpma, ayak vurma yoluyla sağlanan bir ritme eşlik etmesiyle başlamıştır. “Ama dans fiziksel varlığı olmayan yalnızca dansçıların bedeninde yaşayan ve onlarla birlikte ölen bir sanattır.” Kalıcı olması, görüntü ve ses tespitinin yapılması ya da hareket ve ezgi notasının yazımı ile mümkündür. Bu yapılmadığı için insanlık tarihi boyunca zaman ve mekân boyutunda sosyal hayatın ürünü olan pek çok dans üretilip tüketilmiştir (Akdoğu, 2004: 252). Buna rağmen halk kültürü çerçevesinde günümüze ulaşan kökeni çok eskilere dayanan danslar da vardır. Bu danslar buldukları bölgelerde çok popülerdir. Bunlardan bazıları dünya dansı olmuş, bazıları da olma yolundadır.

Ülkemizde kökeni çok eskilere dayandığı bilinen, özellikle Batı Anadolu’da yerleşen danslardan biri de “zeybek” danslarıdır. Bilindiği gibi zeybekler, Ege’de kendilerine özgü kültürleri ile varlığını sürdürmüş ilginç bir kurum olarak karşımıza çıkmışlardır. Etimolojisi ve kökenleri hakkında birbirinden farklı pek çok görüşler ileri sürülmektedir. Yaşadıkları dönemlerde içinde buldukları bölgedeki yerel halk tarafından da desteklenen zeybekler, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonraki Yunan işgali ve Millî Mücadele yıllarındaki bağımsızlık yanlısı eylemleri, cesur, zeki, korkusuz tavırları ile Türk halkının sevgisini kazanarak, Ege’de yiğitlik ve mertlik sembolü

olmuşlardır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte zeybeklik kurumu sona ermiştir. Bu kurumdan geriye zeybek kültürü, bu kültürü en iyi yansıtan zeybek dansları ve müziği kalmıştır. Bugün varlığını halk kültürü içinde etkin bir biçimde sürdüren zeybek dansları sahneye de aktarılmıştır.

2.6.1. Zeybeklik Kurumu İçindeki Zeybek Danslar

1. Danslar mutlaka zeybek giysileri ile icra edilir. Zeybek giysileri zaman, mekân ve kurumun hiyerarşik yapısına emrinde olunan efelere göre değişiklik gösterir.
2. Danslar efelik, kızan alma, evlenme, düğün, muhabbet gibi zeybeklik geleneğinin gereği olan törenlerde ve bu törenlerin yapıldığı mekânlarda icra edilir.
3. Efeler tek başına, kızanlar ise birlikte, solo veya toplu dans niteliğinde icrada bulunurlar.
4. Dans süresi icracılara bağlı olarak coşku ve tatminle sınırlıdır.
5. Efeler, kendilerine ait, danslarını, zeybek danslarının genel tavrı içinde, kendi stilleriyle icra ederler.
6. Zeybek danslarında, parmak şıklatılır.
7. Oyun aracı olarak bıçak, yatağan, tüfek, tabanca vb. gibi araçlar kullanılır.
8. Dansa başlamadan evvel, dansa konsantrasyonu sağlayan serbest gezilmeme yapılır. Bu sırada ezgi ve ritim de tam olarak algılanır.
9. Dans esnasında coşkuyu arttıran zeybek naraları atılır. Bu naraların müzikal bir seyri vardır.
10. Dans sırasında fiziksel üstünlüğü belirten, hareketler serisini yapma yeteneği sergilenir.

11. Gelenek içerisinde kalınarak hareket serisinin icrasında taklitten kaçınılır. Bu anlamda yaratıcılık önemlidir.
12. Dans icrasında doğaçlama geleneği vardır ve solo danslarda doğaçlama yapılır.
13. Dans eşlikli veya eşiksiz (yalnızca ritim ya da şan) icra edilebilir.
14. Danslara, zeybeklerin kendi yanlarında taşıdıkları ve icra ettikleri, taşıması kolay çalgılardan olan cura, bağlama gibi çalgıların yanı sıra yöre ustaları tarafından icra edilen davul, zurna gibi çalgılar da eşlik eder.
15. Zeybekler davetli oldukları törenlere başlarında efeleri ile birlikte gelir ve topluca terk ederler. Bu gibi törenlerde birden çok grup var ise dans etme sırasını ve disiplinini belirleyen kişiler vardır. Bunlara gelenekte “Yasakçı” denir. Bu kişiler törendeki dans organizasyonunu sağlarlar.
16. Dansın icrası sırasında töre gereği bir diğer kişi veya kişiler dansa katılamaz.
17. Düğün törenlerinde –dansın icrası esnasında- dans edeni yüceltmek için müzik icra edenlere, diğer kişiler tarafından para verilir. Buna “Para Basma” veya “Çevirme” denir.
18. Dansa kalkan zeybeklerin silahları oyun esnasında efenin gözetiminde bulunur.
19. Dans icra eden kızan veya kızanlar icra alanına gelince dans öncesi ve sonrası, önce kendi liderlerini sonra da halkı selamlar. Efeler ise öncelikle diğer efeler olmak üzere halkı da selamlar (Akdoğu, 2004:1155).

2.6.2. Zeybeklik Kurumu Dışındaki Zeybek Dansları

Zeybek sıfatı nerelerde bilinmişse, zeybekler nerelere ulaşabilmişse oralarda zeybeklikten ve danslarından izler bulunur yaklaşımı, halk kültürü alanında doğru bir yaklaşımdır. Çünkü Batı Anadolu'daki zeybek danslarının doğmasına neden olan; zeybek ve zeybeklik kültürüdür. Hatta Yunan adaları da icra edilmekte olan Abdalikos ve Zeybekikos'un bu kültürden etkilendiği de söylenebilir. Bu nedenle zeybek danslarının yoğun olduğu yörelerde dansların kurum ile olan bağlantıları açıkça görülmektedir. Bu bakımdan başta Aydın olmak üzere Muğla, Denizli, Çanakkale, İzmir, Manisa, Uşak ve Kütahya illerindeki zeybek danslarının diğer yörelere göre adım, hız, ezgi, ritim olarak daha orijinal ve zeybeklik kurumu danslarına daha yakın olduğunu tahmin edebiliriz. Halk Kültürü içindeki dansları diğer danslardan ayıran önemli bir konu da dansta tavırdır. Diğer bir deyişle dansın karakteridir (Karademir,2002;461).

Zeybek danslarında yiğitlik, mertlik gibi kavramlar konu edildiğinden, dansların da bu kavramları yansıtır biçimde icra edildiğini görüyoruz. Bireyin içinde yaşadığı toplumdaki kazandığı kültürel ve sosyal birikimlerini, dans esnasında, kendine eşlik eden ezgi ve ritimle karşılaştırarak ortaya koyduğu hareket veya hareket serisidir şeklinde tanımlayabileceğimiz tavır kavramını, bireyden başlamak üzere, yöresel ve bölgesel olarak konu edebiliriz. Ayrıca coğrafik ve kültürel yapı, cinsiyet, eşlik çalgılar, kişi sayısı, dans içinde kullanılan araçlar, hız (süre), oyun tavrının oluşumunda önemli etkenlerdir. Dansın aitliği konusunda belirleyici özelliği vardır.

BÖLÜM 3 : EGE BÖLGESİ HALK OYUNLARI TASNİFİ

3.1. Yöre-İllerine Göre

Tablo 1: Yöre-İllerine Göre Halk Oyunları Tasnifi

İller	Yöre-İllerine Göre
İzmir	Cuma Ovası, Menemen, Bergama
Denizli	Tavas, Acıpayam, Dirmil
Aydın	Merkez, Germencik, Karacasu
Manisa	Merkez, Soma
Muğla	Merkez, Milas, Fethiye, Bodrum
Uşak	Merkez, Banaz
Afyon	Merkez, Dinar
Kütahya	Merkez, Tavşanlı

Ege Bölgesinde oynanan halk oyunlarını 8 ayrı ilde incelerken oyunların, il içerisinde de farklı yörelere bölüldüğünü görmekteyiz.

3.2. Cinsiyete Göre (Kadın-Erkek)

Tablo 2: Cinsiyete Göre (Kadın-Erkek) Halk Oyunları Tasnifi

İller	Cinsiyete Göre	
	Kadın	Erkek
Denizli	Et Aldım(Siyah Makara) Tepside Tepsi Fındıklar Sürmeli Eğil Kavak Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı	Çal Feraişi İbrahim Usta(İbrahim Usta) Buldan Zeybeği Düz Ayak Ağır Tavas Eski Tavas Yağar Yağmur Bulanık Zeybeği(Buldan) Alyazmam Kerimoğlu Basbas

Tablo 2'nin devamı

		Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı Alaaddin Zeybeği Buldan Düz Oyunu Dokuzlu Zeybek Kırık Tavas Zeybeği Kınık Zeybeği Kınıklı Zeybeği Kızılhisar zeybeği Oğuz Zeybeği Sarayköy Zeybeği Seğmen Sekme Tek Parmak Zeybeği
Aydın	Minnoş(suya iner tavşanlar) Et Aldım İnce Memet Şu Dalmanın Dağına -Duman Bürüdü Çay İçinin Milleri Çine Çayı Çine İki Parmak Çıtır Pıtır Basmalar Pembe Krebimin Oyası Güdüşlünün Çeşmesi Fatma Gelin Karyolamın Demiri Siyah Makarada İpliğim	Abdal Havası Zeybeği Ağır Milas Zeybeği Ağır Javas Zeybeği At Bağladım Zeybeği Ataköy (Damderesi) Zey. Aydın Zeybeği Bayındır Koşması Zey. Ege Çiftetellisi Eğil Kavağım Eklemedir Koca Konak Elifoğlu Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hatipoğlu Zeybeği Hergün Sarhoş Şu- Aydın'ın Uşağı İki Parmak Zeybeği İndim Dağ Arasına Kadioğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Muğla Zeybeği Ortaklar Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği

Tablo 2'nin devamı

		Sinanoğlu Zeybağı Soğukkuyu Zeybeği Tahtacıoğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörük Ali Zeybeği
Manisa	Yandım Ayşe Kız Bayıltan Gımıldan Ağır Hava Donuna Bak Entarisi Al Basma Hop Narin Kına Oyunu Karanfil Yalakları Mermere Nalbandım Sepetçioğlu Küçük Hafız Payama Bak Yörük Yaylası Baylan Cemile Börülce Bakırlar Entarisi Al Basma Kırmızı Buğday	Aleyli Abdal Havası Arpazlı Aşağı Yoldan Ata Binerim Ayvalık Zeybeği Bergama Zeybeği Bom Bursa Damları Cihan Yandı Zeybeği Çaktım Çaktım Çandarlı Zeybeği Çekirdeksiz Bağlarım Çift Hava Zeybeği Dağlı Havası Dambaşı Değirmenciler Dönüver Düz Oyun Düz Ovanın Çamları Egelioğlu Zeybeği El Havası Eski Harmandalı Evlerim Gündoğdu Hacı Ahmet

Tablo 2'nin devamı

		Hadi Yarım Harmandalı Zeybeği Her Yanı Oynak Kaşık Havası Kındın Kırkağaç Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Konsol Üstüne Mumlar Kordon Zeybeği Korucu Koroğlu Menemen Kabası Mermerinin Yolları Meşeli Ninnaların Ninnası Oldumu Anam Odlumu Ördek Suya Dalda Gel Sabah Namazı Sakar Kaya Sarı Zeybek Seymen Sekmesi Sıra Zeybeği Sinsin Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Şadiyem Var Anam Gel Yemenimin Uçları Yeni Harmandalı Zeybeği Yüksek Minare
Muğla	Çekirge İstanbul'dan Gelir Gider- Kayıklar Karyolamın Demiri Deniz Üstü Muğla Zeybeği Eski Feraye Baylan Havası Tosun Memet	Ağır Beş Kaza AlYazmam Bıçak Oyunu Bilalim Bodrum Zeybeği Çaktım Çaktım Yanmadı Cemilem Çökertme Dağlı Zeybeği

Tablo 2'nin devamı

		Demirciler Dert Osman Zeybeği Denize Dalmayınca Elmalı Peşrevi Eski Tavas Zeybeği Eyyübüm (Eyüp Zey.) Ferayi Gabardıç Gökte Yıldız Elli Gün Görünmez Gündoğdu Zeybeği Harmandalı İnce Hava İnceoğlu Zeybeği Kadioğlu Zeybeği Karabiberim Keklik Kerimoğlu Zeybeği Kezban Yenge Koca Arap Zeybeği Kuroğlan Zeybeği Marmaris Zeybeği Melengecin Dalından Milas Zeybeği Ortacada Evimiz Ortaköy Pek Yokuşmuş Cavır- Arasın Yolları Sabah Namazı Zeybeği Sati Zeybeği Söğüt Zeybeği Şahboylum Şu Dirmilin Çalgısı Şu Köyceğiz YollarÜzümlü Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yayla Yolları Yaykın Zeybeği
Uşak	Çeşmeden Dudu Geçti Dudu Kız	Aşağıdan Gelir Araba Banaz Çayı

Tablo 2'nin devamı

	Fadik Kaçtı Kına Havası Patlıcanı Doğradım Sürmelim Ceviz Dalları	Çattılar Kazan Elmanın İrisine Evren Köy Gediz Pazarı Göç dere Zeybeği Harmandalı İlkbahar Ayları İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Koroğlu Nazoğlu Zeybeği Ormandan Gel Üzüm Sereriz Yorduda Beni Evinizin- Yokuşu Tokmak Zeybeği
Afyon	Çay Kenarı Zeybeği Hatçam Çıkmış İğde Dalları İmaretin Selvisi Kıvrak Zeybek Meşeli Minarenin Alemi Pembe Grebimin Oyası Şerif Hanım Türkmen Kızı Karakolda Doğru Söyler Yürü Güzel Yekte Yeşil Olur Sandıklımın-Biberi Hezin Hezin Gir Kapıdan Çişil Çişil	Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar Zeybeği Koroğlu Serenler Zeybeği
Kütahya	Yoğurdum Var Ayşe Bengi Oyunu Tıpır Tıpır Cuma Günleri Şimdallı Ebeler	Ahmet Bey Alay Alim Aslanapa Zeybeği Baskın Zeybeği Bizim Değirmenler

Tablo 2'nin devamı

Çömüdüm	Cevize
Hisardan İnmem Diyor	Çatalçam
Yasemen Dalı	Çenber
Çiftetelli	Çevirme
Evimizin Önü	Çiğdemlik
Portakal	Çömberi Hvası
Karanfil	Dağlar Gazeli
Yağmurlu Kadın	Dağ Başında Kestane
Duman Duman	Dönme Hamamı
Dağlar Gazeli	Dünür Dünür
Keklik Sesi	Elele
Abuğdeyim	Emet Zeybeği
Bizim Değirmen	Görücü
İğde Dalı	Harmandalı
Gül Ali	İslamoğlu Zeybeği
Gülezerler	Kalk Oyna Kızan
Kız Saçların	Karmı Yağdı
Kestane	Karşındaki Güzel
Hafize	Keklik Sekmesi
Üşüdüm Üşüdüm	Kılıç Kalkan
Hop Şimi Dallı	Kırık Oyunu
Turşucu Güzeli	Kütahya Zeybeği
	Kürdün Kızı
	Leylek Yuva Yapıyor
	Meşeli
	Mustafam
	Öte Yakaya Geçelim- Atlara Yonca
	Biçelim
	Saatini Satsana
	Sarhoş Zeybeği
	Sektirme
	Simav Zeybeği
	Sinanoğlu
	Softa Yeniçeri
	Sultan Gezmesi
	Sura Zeybeği
	Şaphane Zeybeği
	Turna Oyunu
	Uzun Urgan

Tablo 2'nin devamı

		Yağmur Yağar Dereleri-Sel Alır Ferace
--	--	--

Oyunlar kadınlar ve erkekler tarafından icra edildiği gibi güncel yaşamda kültürün değişkenliği sonucu geleneğin yoğun olarak yaşanmadığı kentlerde kadın-erkek tarafından icra edilmektedir

3.3. Kullanılan Oyun Araçlarına Göre (Araçlı – Araçsız)

Tablo 3: Kullanılan Oyun Araçlarına Göre (Araçlı – Araçsız) Halk Oyunları

Tasnifi

İller	Kullanılan Oyun Araçlarına Göre			
	Araçla Oynanan Oyunlar		Araçsız Oynanan Oyunlar	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
İzmir	----	Seğmen(Bıçak Oyunu) Hantuman Zey.	Karyolamın Demiri Meyhaneler Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Hazeli Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği Kırmızı Buğday Üç Kemer Zeybeği Yalabık Zeybeği Yunt Dağları Zeybeği Zahide Zeybeği Zahide Molla Zeybeği	Arpazlı Zeybeği Bakırlı Zeybeği Bergama Bengisi Bergama Zeybeği Çakıcı Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Denizli Zeybeği Gökçen Efe Zeybeği Gündoğdu Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği İki Parmak Zeybeği Kaba Hava Zeybeği Karyolamın Demiri Kasnak Zeybeği Kazak Zeybeği Kemane Zeybeği Kemeraltı Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Kordon Zeybeği

Tablo 3'ün devamı

				Kozak Zeybeği Ödemiş Zeybeği Ötme Bülbül Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sabahın Seher Vakti Zey. Sebai Zeybeği Soğuk Koyu Zeybeği Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yalabık Zeybeği Yeni Harmandalı Zey. Yunt Dağları Zeybeği
Denizli			Et Aldım(Siyah Makara) Tepside Tepsi Fındıklar Sürmeli Eğil Kavak Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı	Çal Feraişi İbram Usta(İbrahim Usta) Buldan Zeybeği Düz Ayak Ağır Tavas Eski Tavas Yağar Yağmur Bulanık Zeybeği(Buldan) Alyazmam Kerimoğlu Basbas Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı Alaaddin Zeybeği Buldan Düz Oyunu Dokuzlu Zeybek Kırık Tavas Zeybeği Kıncık Zeybeği Kıncıklı Zeybeği Kızılhisar zeybeği

Tablo 3'ün devamı

				Oğuz Zeybeği Sarayköy Zeybeği Seğmen Sekme Tek Parmak Zeybeği
Aydın			Minnoş(suya iner tavşanlar) Et Aldım İnce Memet Şu Dalmanın Dağına - Duman Bürüdü Çay İçinin Milleri Çine Çayı Çine İki Parmak Çıtır Pıtır Basmalar Pembe Krebimin Oyası Güdüşlünün Çeşmesi Fatma Gelin Karyolamın Demiri Siyah Makarada İpliğim	Abdal Havası Zeybeği Ağır Milas Zeybeği Ağır Javas Zeybeği At Bağladım Zeybeği Ataköy (Damderesi) Zey. Aydın Zeybeği Bayındır Koşması Zey. Ege Çiftetellisi Eğil Kavağım Eklemedir Koca Konak Elifoğlu Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hatipoğlu Zeybeği Hergün Sarhoş Şu- Aydın'ın Uşağı İki Parmak Zeybeği İndim Dağ Arasına Kadioğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Muğla Zeybeği Ortaklar Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sinanoğlu Zeybağı Soğukkuyu Zeybeği Tahtacioğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörük Ali Zeybeği

Tablo 3'ün devamı

Manisa			Yandım Ayşe Kız Bayıltan Gımıldan Ağır Hava Donuna Bak Entarisi Al Basma Hop Narin Kına Oyunu Karanfil Yalıkları Mermere Nalbandım Sepetçioğlu Küçük Hafız Payama Bak Yörük Yaylası Baylan Cemile Börülce Bakırlar Kırmızı Buğday	Aleyli Abdal Havası Arpazlı Aşağı Yoldan Ata Binerim Ayvalık Zeybeği Bergama Zeybeği Bom Bursa Damları Cihan Yandı Zeybeği Çaktım Çaktım Çandarlı Zeybeği Çekirdeksiz Bağlarım Çift Hava Zeybeği Dağlı Havası Dambaşı Değirmenciler Dönüver Düz Oyun Düz Ovanın Çamları Egeliolu Zeybeği El Havası Eski Harmandalı Evlerim Gündoğdu Hacı Ahmet Hadi Yarım Harmandalı Zeybeği Her Yanı Oynak Kaşık Havası Kindin Kırkağaç Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Konsol Üstüne Mumlar Kordon Zeybeği Korucu Koroğlu Menemen Kabası Mermerinin Yolları
---------------	--	--	---	--

Tablo 3'ün devamı

				Meşeli Ninnaların Ninnası Oldumu Anam Odlumu Ördek Suya Dalda Gel Sabah Namazı Sakar Kaya Sarı Zeybek Seymen Sekmesi Sıra Zeybeği Sinsin Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Şadiyem Var Anam Gel Yemenimin Uçları Yeni Harmandalı Zeybeği Yüksek Minare
Uşak		İslam oğlu Zeybeği Gediz Pazarı		
Afyon	Hezin Hezin	Dambaşı		
Kütahya	Yoğurdum Var Tıprı Tıprı Ebeler Çömüdüm Keklik Sesi İğde Dalı Kestane Hafize Üşüdüm Üşüdüm Hop Şimi Dallı Meşeli	Ahmet Bey Aslanapa Zeybeği Baskın Zeybeği Bizim Değirmenler Çatalçam Dağlar Gazeli Dağ Başında Kestane Emet Zeybeği Harmandalı İslamoğlu Zeybeği	Ayşe Bengi Oyunu Cuma Günleri Şimdallı Hisardan İnmem Diyor Yasemen Dalı Çiftetelli Evimizin Önü Portakal Karanfil Yağmurlu Kadın Duman Duman Dağlar Gazeli Abuğdeyim Bizim Değirmen	Alay Alim Cevize Çenber Çevirme Çiğdemlik Dönme Hamamı Dünür Dünür Elele Görücü Kalk Oyna Kızan Karşıdaki Güzel Kılıç Kalkan Kürdün Kızı

Tablo 3'ün devamı

		Karmı Yağdı Keklik Sekmesi Kırık Oyunu Kütahya Zeybeği Meşeli Mustafam Simav Zeybeği Sinanoğlu Şaphane Zeybeği	Gül Ali Gülezerler Kız Saçların Turşucu Güzeli	Leylek Yuva Yapıyor Öte Yakaya Geçelim- Atlara Yonca Biçelim Saatini Satsana Sarhoş Zeybeği Sektirme Softa Yeniçeri Sultan Gezmesi Sura Zeybeği Turna Oyunu Uzun Urgan Yağmur Yağar Dereleri-Sel Alır
--	--	--	---	---

Araçsız oynanan oyunların yanı sıra araçlar kullanılarak icra edilen oyunlarda vardır. (Kaşık, bıçak, tüfek, tabanca v.b.)

3.4. Eşlik Çalgılarına Göre(Davul-Zurna, Bağlama, Klarinet, Sipsi, Deplek – Darbuka - Dümbelek)

Tablo 4: Eşlik Çalgılarına Göre(Davul-Zurna, Bağlama, Klarinet, Sipsi, Deplek – Darbuka - Dümbelek) Halk Oyunları

İller	Eşlik Eden Çalgılarına Göre				
	Davul-Zurna	Bağlama	Klarnet	Sipsi	Deplek-Darbuka-Dümbelek
İzmir	Karyolamın Demiri Meyhaneler Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Hazeli Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği	Karyolamın Demiri Meyhaneler Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Hazeli Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği Kırmızı Buğday Üç Kemer	Karyolamın Demiri Meyhaneler Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Hazeli Zeybeği Hürmüz Hanım		Karyolamın Demiri Meyhaneler Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Hazeli Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği Kırmızı Buğday Üç Kemer Zeybeği Yalabık Zeybeği Yunt Dağları Zeybeği Zahide Zeybeği

Tablo 4'ün devamı

Kırmızı	Zeybeği	Zeybeği	Zahide Molla Zeybeği
Buğday	Yalabık	Kırmızı	
Üç Kemer	Zeybeği	Buğday	
Zeybeği	Yunt Dağları	Üç Kemer	
Yalabık	Zeybeği	Zeybeği	
Zeybeği	Zahide Zeybeği	Yalabık	
Yunt Dağları	Zahide Molla	Zeybeği	
Zeybeği	Zeybeği	Yunt	
Zahide	Bakırlı Zeybeği	Dağları	
Zeybeği	Çakıççı Zeybeği	Zeybeği	
Zahide Molla	Dağçılar	Zahide	
Zeybeği	Zeybeği	Zeybeği	
Bakırlı	Dağlı Zeybeği	Zahide	
Zeybeği	Denizli Zeybeği	Molla	
Çakıççı	Gökçen Efe	Zeybeği	
Zeybeği	Zeybeği	Arpazlı	
Dağçılar	Gündoğdu	Zeybeği	
Zeybeği	Zeybeği	Bakırlı	
Dağlı Zeybeği	Hantuman	Zeybeği	
Denizli	Zeybeği	Bergama	
Zeybeği	Harmandalı	Bengisi	
Gökçen Efe	Zeybeği	Bergama	
Zeybeği	Hürmüz Hanım	Zeybeği	
Gündoğdu	Zeybeği	Dağçılar	
Zeybeği	İki Parmak	Zeybeği	
Hantuman	Zeybeği	Dağlı	
Zeybeği	Kaba Hava	Zeybeği	
Harmandalı	Zeybeği	Gündoğdu	
Zeybeği	Kasnak Zeybeği	Zeybeği	
Hürmüz	Kazak Zeybeği	Hantuman	
Hanım	Kemane	Zeybeği	
Zeybeği	Zeybeği	Harmandalı	
İki Parmak	Kemeraltı	Zeybeği	
Zeybeği	Zeybeği	Kazak	
Kaba Hava	Koca Ümmet	Zeybeği	
Zeybeği	Zeybeği	Kordon	
Kasnak	Kozak Zeybeği	Zeybeği	
Zeybeği	Ödemiş Zeybeği	Kozak	
Kazak Zeybeği	Ötme Bülbül	Zeybeği	

Tablo 4'ün devamı

	Kemane Zeybeği Kemeraltı Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Kozak Zeybeği Ödemiş Zeybeği Ötme Bülbül Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sabahın Seher Vakti Zey. Soğuk Koyu Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yeni Harmandalı Zey. Yunt Dağları Zeybeği Sabahın Seher Vakti Zey. Soğuk Koyu Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yeni Harmandalı Zey. Yunt Dağları Zeybeği	Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sabahın Seher Vakti Zey. Soğuk Koyu Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yeni Harmandalı Zey. Yunt Dağları Zeybeği Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yalabık Zeybeği	Sabah Namazı Zeybeği Sabahın Seher Vakti Zey. Sebai Zeybeği Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yalabık Zeybeği		
Aydın	Minnoş(suya iner tavşanlar) Et Aldım İnce Memet Şu Dalmanın Dağına - Duman Bürüdü Çay İçinin Milleri Çine Çayı Çine İki Parmak Çıtır Pıtır	Minnoş(suya iner tavşanlar) Et Aldım İnce Memet Şu Dalmanın Dağına -Duman Bürüdü Çay İçinin Milleri Çine Çayı Çine İki Parmak Çıtır Pıtır Basmalar Pembe			Abdal Havası Zeybeği Ağır Milas Zeybeği Ağır Jivas Zeybeği At Bağladım Zeybeği Ataköy (Damderesi) Zey. Aydın Zeybeği Bayındır Koşması Zey. Ege Çiftetellisi Eğil Kavağım Eklemedir Koca Konak Elifoğlu Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hatipoğlu Zeybeği

Tablo 4'ün devamı

Basmalar	Krebimin Oyası			Hergün Sarhoş Şu- Aydın'ın Uşağı
Pembe	Güdüşlünün			İki Parmak Zeybeği
Krebimin	Çeşmesi			İndim Dağ Arasına
Oyası	Fatma Gelin			Kadioğlu Zeybeği
Güdüşlünün	Karyolamın			Kara Ali Koşma Zey.
Çeşmesi	Demiri			Kerimoğlu Zeybeği
Fatma Gelin	Siyah Makarada			Kocaarap Zeybeği
Karyolamın	İpliğim			Kuruoğlu Zeybeği
Demiri	Abdal Havası			Muğla Zeybeği
Siyah	Zeybeği			Ortaklar Zeybeği
Makarada	Ağır Milas			Sabah Namazı Zeybeği
İpliğim	Zeybeği			Sinanoğlu Zeybağı
Abdal Havası	Ağır Javas			Soğukkuyu Zeybeği
Zeybeği	Zeybeği			Tahtacıoğlu Zeybeği
Ağır Milas	At Bağladım			Tavas Zeybeği
Zeybeği	Zeybeği			Yağmur Yağdı Zeybeği
Ağır Javas	Ataköy			Yörük Ali Zeybeği
Zeybeği	(Damderesi)			Minnoş(suya iner tavşanlar)
At Bağladım	Zey.			Et Aldım
Zeybeği	Aydın Zeybeği			İnce Memet
Ataköy	Bayındır			Şu Dalmanın Dağına -
(Damderesi)	Koşması Zey.			Duman Bürüdü
Zey.	Ege Çiftetellisi			Çay İçinin Milleri
Aydın Zeybeği	Eğil Kavağım			Çine Çayı
Bayındır	Eklemedir Koca			Çine İki Parmak
Koşması Zey.	Konak			Çıtır Pıtır Basmalar
Ege Çiftetellisi	Elifoğlu			Pembe Krebimin Oyası
Eğil Kavağım	Zeybeği			Güdüşlünün Çeşmesi
Eklemedir	Harmandalı			Fatma Gelin
Koca Konak	Zeybeği			Karyolamın Demiri
Elifoğlu	Hatipoğlu			Siyah Makarada
Zeybeği	Zeybeği			İpliğim
Harmandalı	Hergün Sarhoş			
Zeybeği	Şu- Aydın'ın			
Hatipoğlu	Uşağı			
Zeybeği	İki Parmak			
Hergün Sarhoş	Zeybeği			
Şu- Aydın'ın	İndim Dağ			
Uşağı	Arasına			

Tablo 4'ün devamı

	İki Parmak Zeybeği İndim Dağ Arasına Kadıoğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Muğla Zeybeği Ortaklar Zeybeği Muğla Zeybeği Sinanoğlu Ortaklar Zeybaği Soğukkuyu Sabah Namazı Zeybeği Sinanoğlu Zeybaği Soğukkuyu Zeybeği Tahtacıoğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Tahtacıoğlu Yörük Ali Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörük Ali Zeybeği	Kadıoğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Muğla Zeybeği Ortaklar Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sinanoğlu Zeybaği Soğukkuyu Zeybeği Tahtacıoğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörük Ali Zeybeği			
Manisa	Yandım Ayşe Kız Bayıltan Gımıldan Ağır Hava Donuna Bak Entarisi Al Basma	Aleyli Abdal Havası Arpazlı Aşağı Yoldan Ata Binerim Ayvalık			Yandım Ayşe Kız Bayıltan Gımıldan Ağır Hava Donuna Bak Entarisi Al Basma Hop Narin

Tablo 4'ün devamı

Hop Narin	Zeybeği			Kına Oyunu
Kına Oyunu	Bergama			Karanfil Yalakları
Karanfil	Zeybeği			Mermere
Yalakları	Bom			Nalbandım
Mermere	Bursa Damları			Sepetçioğlu
Nalbandım	Cihan Yandı			Küçük Hafız
Sepetçioğlu	Zeybeği			Payama Bak
Küçük Hafız	Çaktım Çaktım			Aleyli
Payama Bak	Çandarlı			Abdal Havası
Yörük Yaylası	Zeybeği			Arpazlı
Baylan Cemile	Çekirdeksiz			Aşağı Yoldan
Börülce	Bağlarım			Ata Binerim
Bakırlar	Çift Hava			Ayvalık Zeybeği
Entarisi Al	Zeybeği			Bergama Zeybeği
Basma	Dağlı Havası			Bom
Kırmızı	Dambaşı			Bursa Damları
Buğday	Değirmenciler			Cihan Yandı Zeybeği
Aleyli	Dönüver			Çaktım Çaktım
Abdal Havası	Düz Oyun			Çandarlı Zeybeği
Arpazlı	Düz Ovanın			Çekirdeksiz Bağlarım
Aşağı Yoldan	Çamları			Çift Hava Zeybeği
Ata Binerim	Egeliolu			Dağlı Havası
Ayvalık	Zeybeği			Dambaşı
Zeybeği	El Havası			Değirmenciler
Bergama	Eski			Dönüver
Zeybeği	Harmandalı			Düz Oyun
Bom	Evlerim			Düz Ovanın Çamları
Bursa Damları	Gündoğdu			Egeliolu Zeybeği
Cihan Yandı	Hacı Ahmet			El Havası
Zeybeği	Hadi Yarım			Eski Harmandalı
Çaktım	Harmandalı			Evlerim
Çaktım	Zeybeği			Gündoğdu
Çandarlı	Her Yanı Oynak			Hacı Ahmet
Zeybeği	Kaşık Havası			Hadi Yarım
Çekirdeksiz	Kindin			Harmandalı Zeybeği
Bağlarım	Kırkağaç			Her Yanı Oynak
Çift Hava	Zeybeği			Kaşık Havası
Zeybeği	Koca Ümmet			Kindin
Dağlı Havası	Zeybeği			Kırkağaç Zeybeği

Tablo 4'ün devamı

Dambaşı	Konsol Üstüne			Koca Ümmet Zeybeği
Değirmenciler	Mumlar			Konsol Üstüne Mumlar
Dönüver	Kordon Zeybeği			Kordon Zeybeği
Düz Oyun	Korucu			Korucu
Düz Ovanın	Köroğlu			Köroğlu
Çamları	Menemen			Menemen Kabası
Egelioglu	Kabası			Mermerinin Yolları
Zeybeği	Mermerinin			Meşeli
El Havası	Yolları			Ninnaların Ninnası
Eski	Meşeli			Oldumu Anam Odlumu
Harmandalı	Ninnaların			Ördek Suya Dalda Gel
Evlerim	Ninnası			Sabah Namazı
Gündoğdu	Oldumu Anam			Sakar Kaya
Hacı Ahmet	Odlumu			Sarı Zeybek
Hadi Yarım	Ördek Suya			Seymen Sekmesi
Harmandalı	Dalda Gel			Sıra Zeybeği
Zeybeği	Sabah Namazı			Sinsin
Her Yanı	Sakar Kaya			Somalı Zeybeği
Oynak	Sarı Zeybek			Süslü Jandarma
Kaşık Havası	Seymen			Şadiyem
Kındın	Sekmesi			Var Anam Gel
Kırkağaç	Sıra Zeybeği			Yemenimin Uçları
Zeybeği	Sinsin			Yeni Harmandalı
Koca Ümmet	Somalı Zeybeği			Zeybeği
Zeybeği	Süslü Jandarma			Yüksek Minare
Konsol Üstüne	Şadiyem			Yörük Yaylası
Mumlar	Var Anam Gel			Baylan Cemile
Kordon	Yemenimin			Börülce
Zeybeği	Uçları			Bakırlar
Korucu	Yeni			Entarisi Al Basma
Köroğlu	Harmandalı			Kırmızı Buğday
Menemen	Zeybeği			
Kabası	Yüksek Minare			
Mermerinin	Yandım Ayşe			
Yolları	Kız Bayıltan			
Meşeli	Gııldan			
Ninnaların	Ağır Hava			
Ninnası	Donuna Bak			
Oldumu Anam	Entarisi Al			

Tablo 4'ün devamı

	Odlumu Ördek Suya Dalda Gel Sabah Namazı Sakar Kaya Sarı Zeybek Seymen Sekmesi Sıra Zeybeği Sinsin Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Şadiyem Var Anam Gel Yemenimin Uçları Yeni Harmandalı Zeybeği Yüksek Minare	Basma Hop Narin Kına Oyunu Karanfil Yalakları Mermere Nalbandım Sepetçioğlu Küçük Hafız Payama Bak Yörük Yaylası Baylan Cemile Börülce Bakırlar Entarisi Al Basma Kırmızı Buğday			
Muğla	Çekirge İstanbul'dan Gelir Gider- Kayıklar Karyolamın Demiri Deniz Üstü Muğla Zeybeği Eski Feraye Baylan Havası Tosun Memet	Çekirge İstanbul'dan Gelir Gider- Kayıklar Karyolamın Demiri Deniz Üstü Muğla Zeybeği Eski Feraye Baylan Havası Tosun Memet	Çekirge İstanbul'da n Gelir Gider- Kayıklar Karyolamın Demiri Deniz Üstü Karabiberim Keklik	Gabardıç Kezban Yenge Melengecin Dalından Ortacada Evimiz Ortaköy Şu Dirmilin Çalgısı Yayla Yolları Şu Köyceğiz Yollar	Ağır Beş Kaza AlYazmam Bıçak Oyunu Bilalim Bodrum Zeybeği Çaktım Çaktım Yanmadı Cemilem Çökertme Dağlı Zeybeği Demirciler Dert Osman Zeybeği Denize Dalmayınca Elmalı Peşrevi Eski Tavas Zeybeği Eyyübüm (Eyüp Zey.)

Tablo 4'ün devamı

				Üzümlü Zeybeği	Ferayi Gabardıç Gökte Yıldız Elli Gün Görünmez Gündoğdu Zeybeği Harmandalı İnce Hava İnceoğlu Zeybeği Kadıoğlu Zeybeği Karabiberim Keklik Kerimoğlu Zeybeği Kezban Yenge Koca Arap Zeybeği Kuroğlan Zeybeği Marmaris Zeybeği Melengecin Dalından Milas Zeybeği Ortacada Evimiz Ortaköy Pek Yokuşmuş Cavır- Arasın Yolları Sabah Namazı Zeybeği Sati Zeybeği Söğüt Zeybeği Şahboylum Şu Dirmilin Çalgısı Şu Köyceğiz YollarÜzümlü Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yayla Yolları Yaykın Zeybeği
Uşak	Aşağıdan Gelir Araba Banaz Çayı Çattılar Kazan Elmanın İrisine	Çeşmeden Dudu Geçti Dudu Kız Fadik Kaçtı Kına Havası Patlıcanı			Çeşmeden Dudu Geçti Dudu Kız Fadik Kaçtı Kına Havası Patlıcanı Doğradım Sürmelim

Tablo 4'ün devamı

	Evren Köy Gediz Pazarı Göç dere Zeybeği Harmandalı İlkbahar Ayları İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Köroğlu Nazoğlu Zeybeği Ormandan Gel Üzüm Sereriz Yorduda Beni Evinizin- Yokuşu Tokmak Zeybeği	Doğradım Sürmelim Ceviz Dalları Aşağıdan Gelir Araba Banaz Çayı Çattılar Kazan Elmanın İrisine Evren Köy Gediz Pazarı Göç dere Zeybeği Harmandalı İlkbahar Ayları İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Köroğlu İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Köroğlu Nazoğlu Zeybeği Ormandan Gel Üzüm Sereriz Yorduda Beni Evinizin- Yokuşu Tokmak Zeybeği			Ceviz Dalları Aşağıdan Gelir Araba Banaz Çayı Çattılar Kazan Elmanın İrisine Evren Köy Gediz Pazarı Göç dere Zeybeği Harmandalı İlkbahar Ayları İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Köroğlu Nazoğlu Zeybeği Ormandan Gel Üzüm Sereriz Yorduda Beni Evinizin- Yokuşu Tokmak Zeybeği
Afyon	Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar	Çay Kenarı Zeybeği Hatçam Çıkmış İğde Dalları İmaretin Selvisi Kıvrak Zeybek Meşeli Minarenin Alemleri	Çay Kenarı Zeybeği Hatçam Çıkmış İğde Dalları İmaretin Selvisi Kıvrak Zeybek	Çay Kenarı Zeybeği Hatçam Çıkmış İğde Dalları İmaretin Selvisi Kıvrak Zeybek Meşeli Minarenin Alemleri Pembe Grebimin Oyunu Şerif Hanım	

Tablo 4'ün devamı

	Zeybeği Köroğlu Serenler Zeybeği	Pembe Grebimin Oyası Şerif Hanım Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar Zeybeği Köroğlu Serenler Zeybeği Türkmen Kızı Karakolda Doğru Söyler Yürü Güzel Yekte Yeşil Olur Sandıklının- Biberi Hezin Hezin Gir Kapıdan Çişil Çişil	Meşeli Minarenin Alemleri Pembe Grebimin Oyası Şerif Hanım Türkmen Kızı Karakolda Doğru Söyler Yürü Güzel Yekte Yeşil Olur Sandıklının -Biberi Hezin Hezin Gir Kapıdan Çişil Çişil Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar Zeybeği Köroğlu Serenler Zeybeği		Türkmen Kızı Karakolda Doğru Söyler Yürü Güzel Yekte Yeşil Olur Sandıklının- Biberi Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar Zeybeği Köroğlu Serenler Zeybeği Hezin Hezin Gir Kapıdan Çişil Çişil
Kütahya	Baskın Zeybeği Dağ Başında	Ebeler Hisardan İnmem Diyor			Yoğurdum Var Ayşe Bengi Oyunu Tıpr Tıpr

Tablo 4'ün devamı

	Kestane	Yasemen Dalı			Cuma Günleri
	Harmandalı	Çiftetelli			Şimdallı
	Simav Zeybeği	Portakal			Ebeler
	Sinanoğlu	Dağlar Gazeli			Çömüdüm
	Softa Yeniçeri	Keklik Sesi			Hisardan İnmem Diyor
	Sultan	Abuğdeyim			Yasemen Dalı
	Gezmesi	Bizim Değirmen			Çiftetelli
	Sura Zeybeği	İğde Dalı			Evimizin Önü
	Şaphane	Gül Ali			Portakal
	Zeybeği	Hop Şimi Dalı			Karanfil
	Turna Oyunu	Ahmet Bey			Yağmurlu Kadın
	Uzun Urgan	Çatalçam			Duman Duman
	Yağmur Yağar	Dağlar Gazeli			Dağlar Gazeli
	Dereleri-Sel	Dağ Başında			Keklik Sesi
	Alır	Kestane			Abuğdeyim
	Aslan Apa	Dönme Hamamı			Bizim Değirmen
	Zey.	Elele			İğde Dalı
		Emet Zeybeği			Gül Ali
		İslamoğlu			Gülezerler
		Zeybeği			Kız Saçların
		Karmı Yağdı			Kestane
		Keklik Sekmesi			Hafize
		Kırık Oyunu			Üşüdüm Üşüdüm
		Kütahya			Hop Şimi Dalı
		Zeybeği			Turşucu Güzeli
		Meşeli			
		Mustafam			
		Sinanoğlu			
		Şaphane			
		Zeybeği			
		Yağmur Yağar			
		Dereleri-Sel			
		Alır			
		Ferace			

Bölgede oynanan oyunlara, davul - zurna, bağlama, klarnet, sipsi, dümlek, (ya da dümbelek) darbuka ve deblek gibi çalgılar eşlik ederler.

3.5. Kişi Sayısına Göre (Solo, Grup)

Tablo 5: Kişi Sayısına Göre (Solo, Grup) Halk Oyunları

İller	Kişi Sayısına Göre	
	Solo Oynanan Oyunlar	Grup Oynanan Oyunlar
İzmir	Bergama Bengisi Gökçen Efe Zey. Gündoğdu Zey. Hantuman Zey.. İki Parmak Zey. Kasnak Zey. Kazak Zey. Koca Ümmet Zey. Kozak Zey.. Ödemiş Zey. tme Bülbül Zey. Sabah Namazı Zey. Sabahın Seher Vakti Zey. Soğuk Koyu Zey. Somalı Zey. Süslü Jandarma Zey. Yağcılar Zey.	Arpazlı Zey Bakırlı Zey. Bergama Bengisi Bergama Zey. akıcı Zey. Dağcılar Zey. Dağlı Zey. Denizli Zey. Gökçen Efe Zey. Gündoğdu Zey. Hantuman Zey.. Harmandalı Zey. Hürmüz Hanım Zey. İki Parmak Zey. Kaba Hava Zey. Karyolamın Demiri Kasnak Zey. Kazak Zey. Kemane Zey. Kemeraltı Zey. Koca Ümmet Zey. Kordon Zey. Kozak Zey.. Ödemiş Zey. tme Bülbül Zey. Sabah Namazı Zey. Sabahın Seher Vakti Zey. Sebai Zey. Soğuk Koyu Zey. Somalı Zey. Süslü Jandarma Zey. Yağcılar Zey. Yalabık Zey.

Tablo 5'in devamı

		Yeni Harmandalı Zey. Yunt Dağları Zey.
Denizli	İbrahim Usta(İbrahim Usta) Ağır Tavas Eski Tavas Yağar Yağmur Kızılhisar zeybeği Tek Parmak Zeybeği Et Aldım Sürmeli	Çal Feraişi İbrahim Usta(İbrahim Usta) Buldan Zeybeği Düz Ayak Ağır Tavas Eski Tavas Yağar Yağmur Bulanık Zeybeği(Buldan) Alyazmam Kerimoğlu Basbas Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı Alaaddin Zeybeği Buldan Düz Oyunu Dokuzlu Zeybek Kırık Tavas Zeybeği Kınık Zeybeği Kınıklı Zeybeği Kızılhisar zeybeği Oğuz Zeybeği Sarayköy Zeybeği Seğmen Sekme Tek Parmak Zeybeği Et Aldım(Siyah Makara) Tepsidede Tepsi Fındıklar Sürmeli Eğil Kavak Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı
Aydın	Abdal Havası Zeybeği Ağır Milas Zeybeği	Abdal Havası Zeybeği Ağır Milas Zeybeği

Tablo 5'in devamı

	Ağır Javaş Zeybeği At Bağladım Zeybeği Ataköy (Damderesi) Zey. Aydın Zeybeği Bayındır Koşması Zey. Elifoğlu Zeybeği Hatipoğlu Zeybeği Hergün Sarhoş Şu- Aydın'ın Uşağı İki Parmak Zeybeği İndim Dağ Arasına Kadioğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Ortaklar Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sinanoğlu Zeybeği Soğukkuyu Zeybeği Tahtacioğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörük Ali Zeybeği	Ağır Javaş Zeybeği At Bağladım Zeybeği Ataköy (Damderesi) Zey. Aydın Zeybeği Bayındır Koşması Zey. Ege Çiftetellisi Eğil Kavağım Eklemedir Koca Konak Elifoğlu Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hatipoğlu Zeybeği Hergün Sarhoş Şu- Aydın'ın Uşağı İki Parmak Zeybeği İndim Dağ Arasına Kadioğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Muğla Zeybeği Ortaklar Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sinanoğlu Zeybeği Soğukkuyu Zeybeği Tahtacioğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörük Ali Zeybeği
Manisa	Küçük Hafız Fethiyem Harmandalı Payama Bak Edremit Güvende Kız Bayılta Soğuk Kuyu Zeybeği Sabah Güvende	Aleyli Abdal Havası Arpazlı Aşağı Yoldan Ata Binerim Ayvalık Zeybeği Bergama Zeybeği Bursa Damları Cihan Yandı Zeybeği Çaktım Çaktım Çandarlı Zeybeği Çekirdeksiz Bağlarım Çift Hava Zeybeği Dağlı Havası Dambaşı Değirmenciler

Tablo 5'in devamı

		Dönüver Düz Oyun Düz Ovanın Çamları Egeliolu Zeybeği El Havası Eski Harmandalı Edremit Güvende Evlerim Gündoğdu Hacı Ahmet Hadi Yarım Harmandalı Zeybeği Her Yamı Oynak Kaşık Havası Kındın Kırkağaç Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Konsol Üstüne Muımlar Kordon Zeybeği Korucu Köroğlu Menemen Kabası Mermerinin Yolları Meşeli Ninnaların Ninnası Oldumu Anam Odlumu Ördek Suya Dalda Gel Sabah Namazı Sabah Güvende Sakar Kaya Sarı Zeybek Seymen Sekmesi Sıra Zeybeği Sinsin Somalı Zeybeği Soğuk Kuyu Süslü Jandarma Şadiyem Var Anam Gel Yemenimin Uçları Yeni Harmandalı Zeybeği Yüksek Minare Kız Bayıltan
Muğla	Bıçak Oyunu Bilalim Çaktım Çaktım Yanmadı Elmalı Peşrevi Eski Tavas Zeybeği Eyyübüm (Eyüp Zey.) Ferayi Gündoğdu Zeybeği	Ağır Beş Kaza AlYazmam Bıçak Oyunu Bilalim Bodrum Zeybeği Çaktım Çaktım Yanmadı Cemilem Çökertme

Tablo 5'in devamı

	İnce Hava İnceoğlu Zeybeği Kadioğlu Zeybeği Kerimoğlu Zeybeği Koca Arap Zeybeği Kuroğlan Zeybeği Milas Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sati Zeybeği Söğüt Zeybeği Şahboylum Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yaykın Zeybeği	Dağlı Zeybeği Demirciler Dert Osman Zeybeği Denize Dalmayınca Elmalı Peşrevi Eski Tavas Zeybeği Eyyübüm (Eyüp Zey.) Ferayi Gabardıç Gökte Yıldız Elli Gün Görünmez Gündoğdu Zeybeği Harmandalı İnce Hava İnceoğlu Zeybeği Kadioğlu Zeybeği Karabiberim Keklik Kerimoğlu Zeybeği Kezban Yenge Koca Arap Zeybeği Kuroğlan Zeybeği Marmaris Zeybeği Melengecin Dalından Milas Zeybeği Ortacada Evimiz Ortaköy Pek Yokuşmuş Cavır- Arasın Yolları Sabah Namazı Zeybeği Sati Zeybeği Söğüt Zeybeği Şahboylum Şu Dirmilin Çalgısı Şu Köyceğiz YollarÜzümlü Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yayla Yolları Yaykın Zeybeği
Uşak	Yok	Aşağıdan Gelir Araba

Tablo 5'in devamı

		Banaz Çayı Çattılar Kazan Elmanın İrisine Evren Köy Gediz Pazarı Göç dere Zeybeği Harmandalı İlkbahar Ayları İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Köroğlu Nazoğlu Zeybeği Ormandan Gel Üzüm Sereriz Yorduda Beni Evinizin- Yokuşu Tokmak Zeybeği Çeşmeden Dudu Geçti Dudu Kız Fadik Kaçtı Kına Havası Patlıcanı Doğradım Sürmelim Ceviz Dalları
Afyon	Yok	Çay Kenarı Zeybeği Hatçam Çıkmış İğde Dalları İmaretin Selvisi Kıvrak Zeybek Meşeli Minarenin Alemi Pembe Grebimin Oyası Şerif Hanım Türkmen Kızı Karakolda Doğru Söyler Yürü Güzel

Tablo 5'in devamı

		<p>Yekte Yeşil Olur Sandıklının-Biberi Hezin Hezin Gir Kapıdan Çişil Çişil Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar Zeybeği Koroğlu Serenler Zeybeği</p>
Kütahya	<p>Yasemen Dalı Ferace</p>	<p>Yoğurdum Var Ayşe Bengi Oyunu Tıpır Tıpır Cuma Günleri Şimdallı Ebeler Çömüdüm Hisardan İnmem Diyor Çiftetelli Evimizin Önü Portakal Karanfil Yağmurlu Kadın Duman Duman Dağlar Gazeli Keklik Sesi Abuğdeyim Bizim Değirmen İğde Dalı Gül Ali Gülezerler Kız Saçların Kestane Hafize</p>

Tablo 5'in devamı

		Üşüdüm Üşüdüm Hop Şimi Dallı Turşucu Güzeli Ahmet Bey Alay Alim Aslanapa Zeybeği Baskın Zeybeği Bizim Değirmenler Cevize Çatalçam Çenber Çevirme Çiğdemlik Çömberi Hvası Dağlar Gazeli Dağ Başında Kestane Dönme Hamamı Dünür Dünür Elele Emet Zeybeği Görücü Harmandalı İslamoğlu Zeybeği Kalk Oyna Kızan Karmı Yağdı Karşındaki Güzeli Keklik Sekmesi Kılıç Kalkan Kırık Oyunu Kütahya Zeybeği Kürdün Kızı Leylek Yuva Yapıyor Meşeli Mustafam Öte Yakaya Geçelim- Atlara Yonca Biçelim Saatini Satsana Sarhoş Zeybeği
--	--	--

Tablo 5'in devamı

		Sektirme Simav Zeybeği Sinanoğlu Softa Yeniçeri Sultan Gezmesi Sura Zeybeği Şaphane Zeybeği Turna Oyunu Uzun Urgan Yağmur Yağar Dereleri-Sel Alır
--	--	--

Bölgede oynanan oyunlarda aynı anda birden fazla kişi toplu ve birlikte icrada bulunduğu gibi, solo dans niteliğinde toplu icrada bulunabilirler.

3.6. Oyunların Oynanma Yerlerine Göre

Tablo 6: Oynanma Yerlerine Göre Halk Oyunları

İller	Oyunların Oynanma Yerlerine Göre	
	Açık Alanlar	Kapalı Alanlar
İzmir	Arpazlı Zeybeği Bakırlı Zeybeği Bergama Bengisi Bergama Zeybeği Çakıcı Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Denizli Zeybeği Gökçen Efe Zeybeği Gündoğdu Zeybeği Hantuman Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği İki Parmak Zeybeği Kaba Hava Zeybeği Karyolamın Demiri Kasnak Zeybeği Kazak Zeybeği Kemane Zeybeği	Karyolamın Demiri Meyhaneler Zeybeği Dağcılar Zeybeği Dağlı Zeybeği Hazeli Zeybeği Hürmüz Hanım Zeybeği Kırmızı Buğday Üç Kemer Zeybeği Yalabık Zeybeği Yunt Dağları Zeybeği Zahide Zeybeği Zahide Molla Zeybeği

Tablo 6'nın devamı

	<p>Kemeraltı Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Kordon Zeybeği Kozak Zeybeği Ödemiş Zeybeği Ötme Bülbül Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sabahın Seher Vakti Zey. Sebai Zeybeği Soğuk Koyu Zeybeği Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Zeybeği Yağcılar Zeybeği Yalabık Zeybeği Yeni Harmandalı Zey. Yunt Dağları Zeybeği</p>	
Denizli	<p>Çal Feraişi İbrahim Usta(İbrahim Usta) Buldan Zeybeği Düz Ayak Ağır Tavas Eski Tavas Yağar Yağmur Bulanık Zeybeği(Buldan) Alyazmam Kerimoğlu Basbas Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı Alaaddin Zeybeği Buldan Düz Oyunu Dokuzlu Zeybek Kırık Tavas Zeybeği Kınık Zeybeği Kınıklı Zeybeği Kızılhisar zeybeği Oğuz Zeybeği</p>	<p>Et Aldım(Siyah Makara) Tepside Tepsi Fındıklar Sürmeli Eğil Kavak Cemilem Damardı Sarı Çamın Dalları Harmandalı</p>

Tablo 6'nın devamı

	Sarayköy Zeybeği Seğmen Sekme Tek Parmak Zeybeği	
Aydın	Abdal Havası Zeybeği Ağır Milas Zeybeği Ağır Javaş Zeybeği At Bağladım Zeybeği Ataköy (Damderesi) Zey. Aydın Zeybeği Bayındır Koşması Zey. Ege Çiftetellisi Eğil Kavağım Eklemedir Koca Konak Elifoğlu Zeybeği Harmandalı Zeybeği Hatipoğlu Zeybeği Hergün Sarhoş Şu- Aydın'ın Uşağı İki Parmak Zeybeği İndim Dağ Arasına Kadioğlu Zeybeği Kara Ali Koşma Zey. Kerimoğlu Zeybeği Kocaarap Zeybeği Kuruoğlu Zeybeği Muğla Zeybeği Ortaklar Zeybeği Sabah Namazı Zeybeği Sinanoğlu Zeybağı Soğukkuyu Zeybeği Tahtacioğlu Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yörüük Ali Zeybeği	Minnoş(suya iner tavşanlar) Et Aldım İnce Memet Şu Dalmanın Dağına -Duman Bürüdü Çay İçinin Milleri Çine Çayı Çine İki Parmak Çıtır Pıtır Basmalar Pembe Krebimin Oyası Güdüşlünün Çeşmesi Fatma Gelin Karyolamın Demiri Siyah Makarada İpliğim
Manisa	Aleyli Abdal Havası Arpazlı Aşağı Yoldan Ata Binerim Ayvalık Zeybeği	Yandım Ayşe Kız Bayıltan Gımıldan Ağır Hava Donuna Bak Entarisi Al Basma

Tablo 6'nın devamı

Bergama Zeybeği	Hop Narin
Bom	Kına Oyunu
Bursa Damları	Karanfil Yalakları
Cihan Yandı Zeybeği	Mermere
Çaktım Çaktım	Nalbandım
Çandarlı Zeybeği	Sepetçioğlu
Çekirdeksiz Bağlarım	Küçük Hafız
Çift Hava Zeybeği	Payama Bak
Dağlı Havası	Yörük Yaylası
Dambaşı	Baylan Cemile
Değirmenciler	Börülce
Dönüver	Bakırlar
Düz Oyun	Entarisi Al Basma
Düz Ovanın Çamları	Kırmızı Buğday
Egelioğlu Zeybeği	
El Havası	
Eski Harmandalı	
Evlerim	
Gündoğdu	
Hacı Ahmet	
Hadi Yarım	
Harmandalı Zeybeği	
Her Yanı Oynak	
Kaşık Havası	
Kındın	
Kırkağaç Zeybeği	
Koca Ümmet Zeybeği	
Konsol Üstüne Mumlar	
Kordon Zeybeği	
Korucu	
Köroğlu	
Menemen Kabası	
Mermerinin Yolları	
Meşeli	
Ninnaların Ninnası	
Oldumu Anam Odlumu	
Ördek Suya Dalda Gel	
Sabah Namazı	
Sakar Kaya	

Tablo 6'nın devamı

	Sarı Zeybek Seymen Sekmesi Sıra Zeybeği Sinsin Somalı Zeybeği Süslü Jandarma Şadiyem Var Anam Gel Yemenimin Uçları Yeni Harmandalı Zeybeği Yüksek Minare	
Muğla	Ağır Beş Kaza AlYazmam Bıçak Oyunu Bilalim Bodrum Zeybeği Çaktım Çaktım Yanmadı Cemilem Çökertme Dağlı Zeybeği Demirciler Dert Osman Zeybeği Denize Dalmayınca Elmalı Peşrevi Eski Tavas Zeybeği Eyyübüm (Eyüp Zey.) Ferayi Gabardıç Gökte Yıldız Elli Gün Görünmez Gündoğdu Zeybeği Harmandalı İnce Hava İnceoğlu Zeybeği Kadioğlu Zeybeği Karabiberim Keklik Kerimoğlu Zeybeği Kezban Yenge	Çekirge İstanbul'dan Gelir Gider- Kayıklar Karyolamın Demiri Deniz Üstü Muğla Zeybeği Eski Feraye Baylan Havası Tosun Memet

Tablo 6'nın devamı

	<p>Koca Arap Zeybeği Kuroğlan Zeybeği Marmaris Zeybeği Melengecin Dalından Milas Zeybeği Ortacada Evimiz Ortaköy Pek Yokuşmuş Cavır- Arasın Yolları Sabah Namazı Zeybeği Sati Zeybeği Söğüt Zeybeği Şahboylum Şu Dirmilin Çalgısı Şu Köyceğiz YollarÜzümlü Zeybeği Tavas Zeybeği Yağmur Yağdı Zeybeği Yayla Yolları Yaykın Zeybeği</p>	
Afyon	<p>Afyon Zeybeği Çember Havası Dambaşı Develi Alyazma Zeybeği Efe Oyunu Kadılar Zeybeği Köroğlu Serenler Zeybeği</p>	<p>Çay Kenarı Zeybeği Hatçam Çıkılmış İğde Dallar İmaretin Selvisi Kıvrak Zeybek Meşeli Minarenin Alemi Pembe Grebimin Oyası Şerif Hanım Türkmen Kızı Karakolda Doğru Söyler Yürü Güzel Yekte Yeşil Olur Sandıklının-Biberi Hezin Hezin Gir Kapıdan Çişil Çişil</p>
Kütahya	<p>Ahmet Bey Alay Alim Aslanapa Zeybeği Baskın Zeybeği</p>	<p>Yoğurdum Var Ayşe Bengi Oyunu Tıpır Tıpır Cuma Günleri Şimdallı</p>

Tablo 6'nın devamı

Bizim Değirmenler	Ebeler
Cevize	Çömüdüm
Çatalçam	Hisardan İnmem Diyor
Çenber	Yasemen Dalı
Çevirme	Çiftetelli
Çiğdemlik	Evimizin Önü
Çömberi Hvası	Portakal
Dağlar Gazeli	Karanfil
Dağ Başında Kestane	Yağmurlu Kadın
Dönme Hamamı	Duman Duman
Dünür Dünür	Dağlar Gazeli
Elele	Keklik Sesi
Emet Zeybeği	Abuğdeyim
Görücü	Bizim Değirmen
Harmandalı	İğde Dalı
İslamoğlu Zeybeği	Gül Ali
Kalk Oyna Kızan	Gülezerler
Karmı Yağdı	Kız Saçların
Karşındaki Güzel	Kestane
Keklik Sekmesi	Hafize
Kılıç Kalkan	Üşüdüm Üşüdüm
Kırık Oyunu	Hop Şimi Dallı
Kütahya Zeybeği	Turşucu Güzeli
Kürdün Kızı	
Leylek Yuva Yapıyor	
Meşeli	
Mustafam	
Öte Yakaya Geçelim- Atlara Yonca	
Biçelim	
Saatini Satsana	
Sarhoş Zeybeği	
Sektirme	
Simav Zeybeği	
Sinanoğlu	
Softa Yeniçeri	
Sultan Gezmesi	
Sura Zeybeği	
Şaphane Zeybeği	
Turna Oyunu	

Tablo 6'nın devamı

	Uzun Urgan Yağmur Yağar Dereleri-Sel Alır Ferace	
--	--	--

Oyunlar köy meydanı, avlu, sokak, özel düğün salonu, dans pisti, köy odası, düğün evi gibi yerlerde icra edilmektedir.

3.7. Metronomlarına Göre

Tablo 7: Metronomlarına Göre Halk Oyunları

İller	Metronomlarına Göre					
	Adagio	Allegro	Andante	Larghetto	Largo	Moderato
İzmir	Bergama – Güvende Dağlı Hazeli Hürmüz Kaba Hava Meyhaneler Sarı Olur- Üst - Yakanın – Güveni Üç Kemer			Kordon – Zeybeği Zahide - Molla	Bergama – Zeybeği Eski – Harmandalı Feraye Gündoğdu- Zeybeği Hantuman Harmandalı İki Parma Kazak –Zeybeği Kırmızı-Buğday Koca –Ümmet Ötme –Bülbül, Sabahın -Seher – Vakti, Sebai, Somalı, Süslü – Jandarma, Nar Gelir, Yalabık, Yeni Harmandalı, Yunt –Dağları,	

Tablo 7'nin devamı

					Zahide	
Denizli		Cemilem Damardı			Abaz –Zeybeği Cezayir Tavas – Zeybeği	Çek Deveci
Aydın	Çıtır Pıtır- Basmalar Çine Çayı Eğil – Kavağım- Eğil İncede - Mehmet - Efem			Et Aldım Pazardan - Aldım Halı	Abalımın- Cepkeni, Ataköy, Aydın-Zeybeği, Çineİki-Parmak Eklemedir- KocaKonak Hergün –Sarhoş Kadıoğlu Kocaarap Tekeler – Zeybeği Yörük Ali	
Manisa	Soğuk Kuyu Zeybeği		Küçük Hafız Fethiyem Harmandalı Payama Bak		Edremit Güvende Kız Bayılta Sabah Güvende Arpazlı Aşağı Yoldan Ata Binerim Ayvalık Zeybeği Bergama Zeybeği Bursa Damları Cihan Yandı Zeybeği Çaktım Çaktım Çandarlı Zeybeği Çekirdeksiz Bağlarım Çift Hava Zeybeği Dağlı Havası Dambaşı Değirmencile Dönüver Düz Oyun Düz Ovanın Çamları Egelioğlu Zeybeği El Havası	

Tablo 7'nin devamı

					Eski Harmandalı Edremit Güvende Evlerim Gündoğdu Hacı Ahmet Hadi Yarım Her Yanı Oynak Kaşık Havası Kındın Kırkağaç Zeybeği Koca Ümmet Zeybeği Konsol Üstüne Mumlar Kordon Zeybeği Korucu Köroğlu Menemen Kabası Mermerinin Yolları Meşeli Ninnaların Ninnası Oldumu Anam Odlumu Ördek Suya Dalda Gel Sabah Namazı Sabah Güvende Sakar Kaya Sarı Zeybek Seymen Sekmesi Sıra Zeybeği Sinsin Somalı Zeybeği Soğuk Kuyu Süslü Jandarma Şadiyem Var Anam Gel Yemenimin Uçları Yeni Harmandalı Zeybeği Yüksek Minare Kız Bayıltan	
Muğla	Çekirge Gabardıç Kıvrak – Kerimoğlu Sabahın-	Gargı - Deresi Ortacad a- Evimiz	Keklik Mandil- Serdim- Urgana Ortaköy –	Çökertme İst.Gelir – Gider - Kayıklar	Alıdaverin İnceoğlu Kadıoğlu – Çeşitlemesi Kerimoğlu-	Bahçalarda- Kurdarı Beş Kaza Çekirgenin- Kanadı

Tablo 7'nin devamı

	Seher Vakti Tosun – Mehmed Yansın Bodrum		Oyun- Havası Zerdali- Çiçeklendi		Zeybeği Sattoğlu Sürmeli	Ölü Deniz Yayla - Yolları
Uşak	Çeşmeden Dudu Geçti Dudu Kız Fadik Kaçtı Kına Havası Patlıcanı Doğradım		Sürmelim Ceviz Dalları		Aşağıdan Gelir Araba Banaz Çayı Çattılar Kazan Elmanın İrisine Evren Köy Gediz Pazarı Göç dere Zeybeği Harmandalı İlkbahar Ayları İslam oğlu Zeybeği Karamanın Alt yanı İslice Çeşmesi Karataş Koroğlu Nazoğlu Zeybeği Ormandan Gel Üzüm Sereriz Yorduda Beni Evinizin- Yokuşu Tokmak Zeybeği	
Afyon	Dambaşı Hezin - Hezin	Çisil Çisil	Ardıç- Arasında – Biten- Budaklar Harmanda- Yeri- Kademeli Hatçam	Afyon- Zeybeği	Bas Bas - Zeybeği	
Kütahya	Ahmet Bey Alay Alim Aslanapa Zeybeği Baskın Zeybeği Bizim Değirmenler Cevize Çatalçam	Öte Yakaya Geçelim - Atlara Yonca Biçelim Saatini Satsana Sarhoş Zeybeği Sektirm	Yoğurdum Var Ayşe Bengi Oyunu Tıpır Tıpır Cuma Günleri Şimdallı Ebeler Çömüdüm Hisardan	Abuğdeyi m Bizim Değirmen İğde Dalı Gül Ali Gülezerler Kız Saçların Kestane Hafize	Ferace	

Tablo 7'nin devamı

Çenber	e	İnmem	Üşüdüm
Çevirme	Simav	Diyor	Üşüdüm
Çiğdemlik	Zeybeği	Yasemen	Hop Şimi
Çömberi	Sinanoğ	Dalı	Dallı
Hvası	lu	Çiftetelli	Turşucu
Dağlar	Softa	Evimizin	Güzeli
Gazeli	Yeniçer	Önü	
Dağ Başında	i	Portakal	
Kestane	Sultan	Karanfil	
Dönme	Gezmes	Yağmurlu	
Hamamı	i	Kadın	
Dünür	Sura	Duman	
Dünür	Zeybeği	Duman	
Elele	Şaphane	Dağlar	
Emet	Zeybeği	Gazeli	
Zeybeği	Turna	Keklik Sesi	
Görücü	Oyunu		
Harmandalı	Uzun		
İlamoğlu	Urgan		
Zeybeği	Yağmur		
Kalk Oyna	Yağar		
Kızan	Dereleri		
Karmı	-Sel		
Yağdı	Alır		
Karşıdaki			
Güzel			
Keklik			
Sekmesi			
Kılıç Kalkan			
Kırık Oyunu			
Kütahya			
Zeybeği			
Kürdün Kızı			
Leylek Yuva			
Yapıyor			
Meşeli			
Mustafam			

Genellikle ağır (Larghetto, Adagio) ve çok ağır (Largo) metronomların kullanıldığı bölgede (moderato, allegro ve andante) gibi metronom örneklerini de görmekteyiz.

SONUÇ

Ülkemizin zengin kültürel değerleri arasında yer alan Ege Bölgesi Halk Oyunlarına bakıldığında bölgede oynanan halk oyunlarının icrası sırasında zeybeklik kurumunda yada halk oyunu topluluklarında olduğu gibi özel giysi giyilmediği oyunların güncel giysilerle icra görülmektedir.

Ege Bölgesi Halk Oyunlarının metronom yapısı incelendiği zaman birçok oyunun ağır (largetto, adagio) ve çok ağır (largo) düzeninde olduğuna dikkat çekilmektedir. Çok ağır (largo) metronomda olan oyunlar davul-zurna, ağır (largetto, adagio) oyunlar davul-zurna yada klarnet, darbuka eşliğinde icra edildiği gibi bazı yerlerde sipsi ve darbuka eşliğinde de icra edilmektedir.

Bölgede oynanan halk oyunlarının birçoğu solo niteliklidir. Bu halk oyunlarının icrasında doğaçlama esastır. Bölgede yalnız kadınlar tarafından icra edilen oyunlar davul-zurna eşiksiz yada ritim (deblek, dümlek, darbuka) eşliğinde ve çoğu kez kapalı alanlarda icra edilmektedir.

Ege Bölgesinde halk oyunların yalnız kadınlar ve yalnız erkekler tarafından oynandığı gibi kadın-erkek birlikte oynandığında görülmektedir. Düğün ve benzeri törenlerin yapıldığı sokak, avlu, köy meydanı, özel düğün salonu gibi yerlerde bu yöre oyunları icra edilir. Bölgede oyunlar geleneklere bağlı kalmıştır. Geleneksel oyun formları çember veya düz formattadır. Oyunlara genellikle eşlik çalgılarının icraya başlamasından sonra başlanır. Burada esas olan ezgi ve ritmi iyice kavramaktır. Oyunu icra eden kişi ancak doyuma ulaşınca oyunu bitirir. Kimi zaman doyuma ulaşmak için birden fazla oyununda icra edildiği görülmüştür. Yöre halk oyunları araçsız ve araçlı olmak üzere iki kısımda incelenebilir. Araçsız oynanan oyunların yanı sıra bazı oyunlarda kaşık, bıçak, tüfek, tabanca gibi araçların kullanıldığı görülmektedir. Oynanan oyunlarda birden fazla kişi toplu ve birlikte icrada bulunduğu gibi solo dans niteliğinde de toplu icrada bulunabilirler. Oyuncuların kendilerini beğendirme kaygıları olsa bile ön planda değildir. Öncelikle kendileri için oynadıkları oyunların icrası sırasında oyuncular kendileri için ve izleyicilerce ahenk yaratılmak amacıyla oyunla uyumlu coşku bağırma yaparlar.

KAYNAKLAR

- AKDOĞU, Onur (2004), **Bir Başkaldırı Öyküsü Zeybekler**, Sade Matbaa., İzmir
- AKDOĞU, Onur (1998), **Zeybekler**, Belediye Konservatuarı Der., Sayı 2, İzmir
- AVCI, A. Haydar (2004), **Zeybeklik ve Zeybekler Tarihi**, E Yay. İstanbul
- ERKAN, Tarkan. (2008), **Türk Halk Oyunları Ezgilerinden Örnekler**
- BAYKARA, Tuncer (1974), **İzmir Şehri Tarihi**, İzmir
- BOZKURT, Fuat (1992), **Türklerin Dili**, Cem Yay., İstanbul
- CAN, Mehmet (1973), **Zeybeklik ve Yörük Ali Efe**, Pınar Dergisi, İzmir
- GÜNGÖRDÜ, Ersin (2003), **Türkiye'nin Turizm Coğrafyası**, AsılYay.Dağ., İzmir
- HAYAT ANSİKLOPEDİSİ, (1975), Hayat Yay., İstanbul
- http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=39&ust_id=1 1, 13.06.2009, 15:54
- INTERNATIONAL AMERICANA ENCYCLOPEDIA, (2006), Boston, 994, Çeviri,
Troya Yay., İstanbul
- İl İl Türkiye Atlası, (2007), Doğan Burada Dergi Yay.ve Pazarlama A.Ş, İstanbul
- KELEŞ, Tuncay (1998), **Anadolu Kültüründe Zeybekler**, Gaziantep
- PURGSTALL, J. Van Hammer (1984), **Osmanlı Devleti Tarihi**, Üçdal Neşriyat,
İstanbul,1983, Çeviri, Mehmet Atabey, İstanbul
- SCHERZER, Dr. Karl Von (1873), Çev: İlhan PINAR,(2001), İzmir Yay.
- SİS , Ahmet , Soma Belediyesi Halk Oyunları Eğitmeni
- TDK Derleme Sözlüğü, (1963), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- KOCA, Eyüp, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı Öğr.Gör.
- TÜRKEN, Hasan, Bergama Belediye Konservatuarı Halk Dansları Yöneticisi

ÖZGEÇMİŞ

05.05.1980 tarihinde Elazığ'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladı. 1993 yılında Elazığ Musiki Cemiyeti ve Eftud derneklerinde halk oyunları çalışmalarına başladı. 2004 yılında Sakarya Üniversitesi Türk Halk Oyunları Bölümünü kazandı. 2008 yılında Elazığ İli 09-14 Yaş Grubu Çocuk Oyunları isimli bitirme ödevini sunarak mezun oldu.2007-2008 ve 2008-2009 eğitim öğretim yıllarında halk eğitim merkezlerinden görevlendirilerek halk oyunları öğretmenliği yaptı. 2010 yılında Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sakarya Arifiye Yetişkin Zihinsel Özürlüler Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü'nde müzik öğretmenliğine başladı. Halen 2008 yılında kazandığı Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ' Folklor ve Müzikoloji ' Anabilim Dalı Başkanlığı'nda yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.